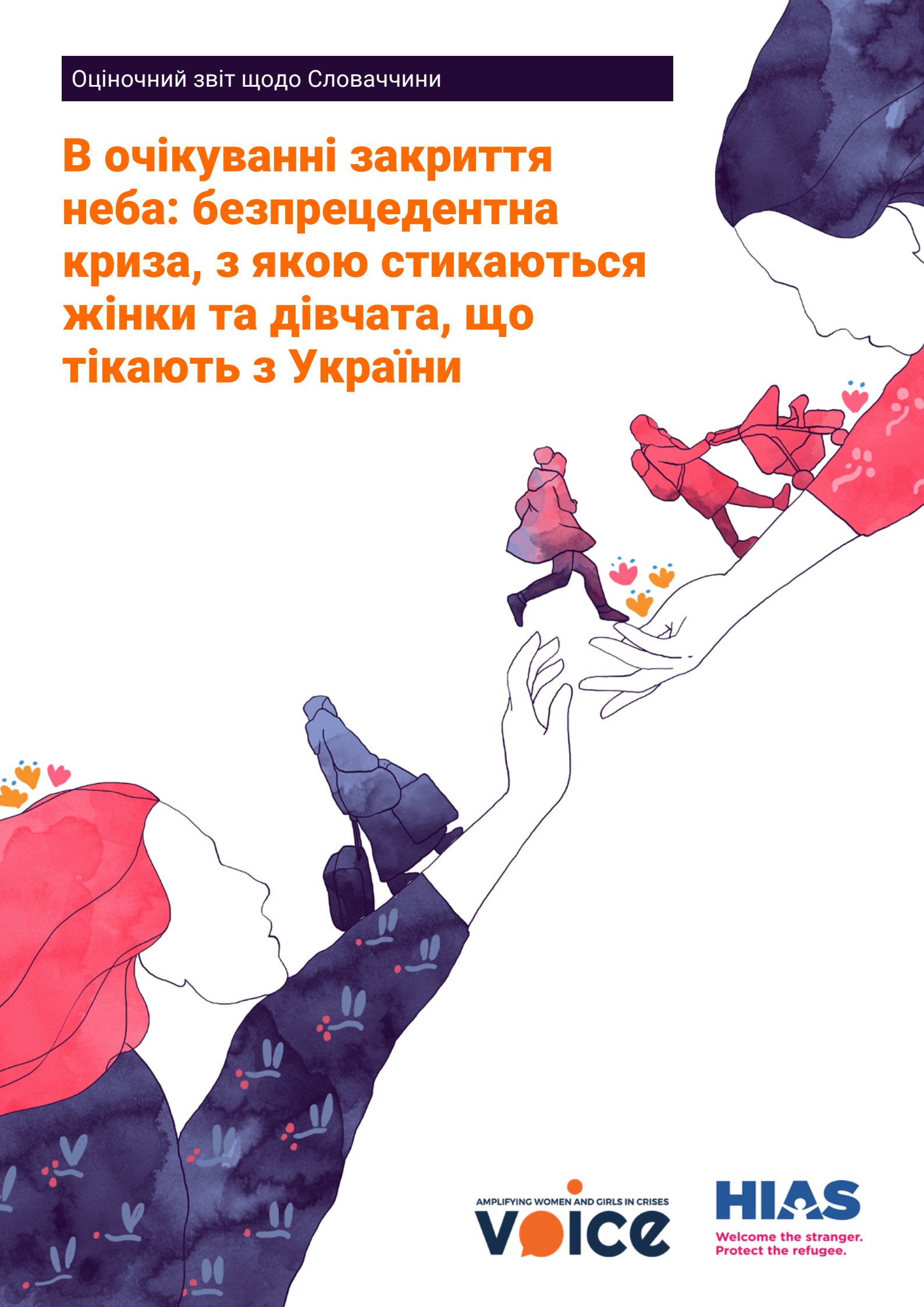

В очікуванні закриття неба: безпрецедентна криза, з якою стикаються жінки та дівчата, що тікають з України

— Зміст

— Зміст

I.	АНОТАЦІЯ	4
▶	Рекомендації щодо Словаччини	8
II.	ОГЛЯД СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ	12
A.	Партнерство заради підтримки організацій із захисту прав жінок	13
B.	Проведена робота	14
C.	Обмеження	15
III.	ДОВІДКОВА ІНФОРМАЦІЯ ПРО СЛОВАЧЧИНУ	17
A.	Надзвичайна гуманітарна ситуація в Словаччині	18
B.	Уряд Словаччини	19
C.	Попередня поширеність ґЗН в Словаччині та наявна правова база	20
D.	Загальна система охорони здоров'я в Словаччині	22
IV.	ВИСНОВКИ	24
A.	Потреби та ризики жіночих організацій, груп і колективів	25
B.	Торгівля людьми та інші ризики ґЗН	26
C.	Ризики, пов'язані з притулками та безпечним житлом	27
D.	Відсутність грошової допомоги, засобів до існування та доступу до гідної роботи	29
E.	Відсутність доступу до достовірної інформації	31
F.	Послуги в сфері репродуктивного здоров'я та ґЗН	31
G.	Психічне здоров'я та психосоціальна підтримка	33
H.	Подвійна дискримінація певних верств населення	33
V.	РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ШЛЯХИ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ	35
1.	Забезпечити ґендерно-чутливі заходи гуманітарної допомоги, що підтримують жіночі рухи в регіоні	36
2.	Виконати зобов'язання щодо локалізації, передавши повноваження організаціям, очолюваним жінками	39
3.	Усунути прогалини в захисті жінок і дітей	44
4.	Покращити доступ до послуг першочергової необхідності	48
VI.	ДОДАТКИ	55

I. Анотація

Попри активну підтримку біженок з України з боку держави та приватних осіб, без урахування гендерного аспекту неможливо задовольнити базові потреби та забезпечити захист вимушено переміщених осіб (ВПО)¹ та громад, які приймають їх у Словаччині. Уповноважені органи, зокрема міжнародні неурядові організації (МНУО) та Організація Об'єднаних Націй (ООН), досі не виконують своїх глобальних зобов'язань щодо впровадження заходів з надання гуманітарної допомоги на місцевому рівні. Ці зобов'язання передбачають зокрема створення системних механізмів планування та управління наданням допомоги жінкам і дівчатам – з урахуванням їхньої думки – на всіх етапах циклу

¹ Термін «вимушені переселенці» (ВПО або вимушені переселенці), що використовується тут, не є оптимальним, оскільки включає ВПО та шукачів притулку, а також деяких економічних мігрантів. Деякі іноземці, які проживають у сусідніх з Україною країнах, фактично є економічними мігрантами, а не ВПО або шукачами притулку, однак це «сіра зона» залежно від того, чи їхнього переміщення було вимушене через втрату засобів до існування, пов'язане з конфліктом, або іншими причинами.

оперативного управління.² За деякими винятками, цільового фінансування охорони сексуального та репродуктивного здоров'я (СРЗ) та послуг із запобігання насильству над жінками та дівчатами (ННЖД) так і не з'явилося. Замість багаторічного гнучкого фінансування, якого потребують місцеві організації, очолювані жінками та дівчатами, що й так перевантажені завданнями, передові групи перебувають у гонитві за грантами, які покривають витрати лише на період від одного до трьох місяців. Тож їм доводиться виконувати гуманітарну роботу, до якої вони не завжди підготовлені,³ що

² Цикл управління операціями (ЦОУ) для надзвичайних ситуацій, пов'язаних з біженцями, або Цикл гуманітарної програми (ЦГП) для надзвичайних ситуацій, пов'язаних із внутрішньо переміщеними особами, охоплює низку дій, що допомагають підготуватися до надання гуманітарної допомоги, керувати нею та надавати її. В ньому окреслено відправні точки для роботи з жінками та дівчатами і в їхніх інтересах на кожному етапі й в усіх кластерах/робочих групах.

³ Слід визнати, що криза біженців у регіоні не є новою, з огляду на переміщення, викликане попереднім конфліктом в Україні у 2014 році, та масштабне переміщення, спричинене

зрештою заважає їм реалізовувати свої основні завдання.

Під час будь-якого збройного конфлікту рівень насильства чоловіків над жінками та дівчатами (ННЖД) завжди швидко зростає і залишається високим протягом тривалого часу й після припинення бойових дій. Як і інші країни, що межують з Україною, Словаччина стикається з безпрецедентною кризою біженців, більшість з яких складають жінки і діти, змушені тікати через війну. Заходи, яких необхідно було б вжити задля зменшення ризиків ґендерно зумовленого насильства, наразі є абсолютно недостатніми. Організації з захисту прав жінок Словаччини реагують на потреби вимушено переміщених жінок і дівчат з початку війни. Ці місцеві організації мають найкращі можливості щодо розробки, створення та впровадження інноваційних рішень, необхідних як для вимушено переміщених жінок та дівчат, які вже перебувають у Словаччині, так і для тих, хто приїде туди згодом. Місцеві організації мають комплексні стратегії, які можуть цілком задовольнити потреби біженок за умови забезпечення гнучкого фінансування та конкретної технічної підтримки, необхідної для надання критично важливих послуг щодо запобігання ґендерно зумовленому насильству (ґЗН) в контексті міграційної кризи. Ці організації просять визнати їхній досвід та надати необхідне фінансування, що дозволить їм використовувати наявні знання для подолання цієї кризи, водночас продовжуючи надавати необхідну допомогу словацьким жінкам та дівчатам.

Натомість все йде за звичною схемою: нерівноправні вертикальні відносини між місцевими організаціями та ініціативами, що мають необхідну компетенцію для подолання цієї кризи, та міжнародними гуманітарними організаціями. Така схема

завжди виявляється неефективною для жінок та дівчат, навіть за власними стандартами цих організацій.⁴ З жінками та дівчатами не радяться під час розробки механізмів надання їм допомоги, а організації із захисту прав жінок залишаються відстороненими від гуманітарних координаційних структур, і при цьому від них очікується більше дій, ніж будь-коли раніше, за умови мінімального або ж взагалі відсутнього додаткового фінансування. Представниці VOICE вже бачили розгортання цього сценарію у зв'язку з реакцією міжнародної гуманітарної спільноти на COVID-19, коли сектор гуманітарної допомоги, незважаючи на свої зобов'язання щодо постраждалого від кризи населення, заважав жінкам і дівчатам реалізувати їхні права на участь, консультації та послуги, а в окремих випадках ще й зі свого боку піддавав їх насильству.⁵

Крім того, існує низка суб'єктів та організацій, які грають життєво важливу роль у гуманітарному просторі, подекуди не маючи досвіду гуманітарної діяльності та кризового менеджменту.⁶ Таким організаціям може бракувати знань щодо ґЗН та широкого досвіду з питань захисту. Таким суб'єктам та організаціям рекомендується залучати експертів для керування й впровадження заходів щодо запобігання ґЗН та виконання інших нормативних актів, політик і

⁴ В тому числі Велика угода та Основні зобов'язання щодо жінок і дівчат, прийняті в межах Всесвітнього саміту з гуманітарних питань; Стандарти, розроблені в межах реалізації проекту «Сфера»; Рекомендації Міжвідомчого постійного комітету (МПК) щодо ґЗН; Мінімальний початковий пакет послуг (МППП) тощо.

⁵ Ми мусимо діяти краще: феміністське оцінювання підтримки організацій, які очолюють жінки та дівчата, з боку системи гуманітарної допомоги під час пандемії COVID-19, 2021, <https://voiceamplified.org/voice-research-report-we-must-do-better/>.

⁶ До таких суб'єктів та організацій належать приватні підприємства, міжнародні комерційні організації та інші міжнародні підрядники.

конфліктом у Сирії в 2015 році.

стратегій щодо захисту, а також ретельно розглянути й інтегрувати представлені у цьому звіті відповідні рекомендації, сформульовані за результатами оцінювання.

Завдяки новому партнерству між VOICE та HIAS, а також в межах оцінювання шести країн у регіоні, VOICE провела 6-денне експрес-оцінювання в Словаччині, з метою виявлення потреб жінок та дівчат, які постраждали від війни в Україні, а також потреб організацій із захисту прав жінок та інших груп, що реагують на цю кризу. Говорячи про свої проблеми та занепокоєння, вимушено переміщенні жінки найчастіше згадували про доступ до безпечного і надійного житла, доступ до ринку праці для отримання гідної роботи (оскільки грошова допомога до них не доходить), а також дитячий садок і шкільну освіту для їхніх дітей.

Оцінювання також виявило високий рівень торгівлі людьми, сексуальної експлуатації та насильства (СЕН) та інших проявів ґЗН; сумнівні умови безпеки у притулках та місцях тимчасового проживання (що нерідко підвищує ризик трудової експлуатації); а також відсутність надійних джерел інформації. Загалом, ВПО в Словаччині майже не мають доступу до послуг у сфері запобігання ґЗН, охорони репродуктивного і психічного здоров'я, психосоціальної підтримки (ПЗПСП), а також юридичних послуг та інформації. Крім цього, ром_ки та ЛГБТКІА+ стикаються з додатковими проблемами, пов'язаними з дискримінацією та браком захисту.

Хоча грошова та ваучерна допомога (ГВД) буде одним з основних засобів захисту та надання послуг у контексті Словаччини, наскільки нам відомо, жінки та дівчата не були запрошені до обговорення цього питання, тому залишається незрозумілим, якою мірою реалізовані гарантії безпеки,

та те, хто отримав грошову допомогу, а хто залишився в стороні. У вимушено переміщених жінок вичерпуються фінансові ресурси, при цьому в більшості з них досі немає безперешкодного доступу до гідної роботи та прийнятних умов проживання. Це загрожує катастрофою, але її можна уникнути. Надання комплексної та доступної грошової допомоги може запобігти цілій низці небезпечних ситуацій, з якими стикається більшість жінок — трудова експлуатація, секс-робота, використання в якості об'єкта торгівлі людьми або СЕН.

Нещодавній рух проти прав жінок у Словаччині та локдаун COVID-19 додали справ багатьом організаціям із захисту прав жінок по всій країні. Ці ж організації були першими, хто мобілізували зусилля, аби відреагувати на війну в Україні. Зараз вони виснажені, працюють на межі можливостей та недостатньо фінансуються, при цьому в межах невідкладного реагування не виділяються кошти на основні програмні потреби. На момент проведення оцінювання до багатьох організацій зверталися МНУО або вони отримували від них кошти на допомогу біженкам; проте організації стверджують, що ці кошти занадто обмежені та більш орієнтовані на міжнародні пріоритети, ніж місцеві потреби.

Жінки та діти є обличчям кризи ВПО, вони знаходяться на передовій лінії конфлікту. Криза вимагає спеціальних заходів, орієнтованих на місцеві потреби, за допомогою яких жіночі правозахисні організації мали б змогу впливати на процес надання гуманітарної допомоги.

Рекомендації щодо Словаччини

КЛЮЧОВІ РЕЦИПІЄНТИ			
 Агентства Організації Об'єднаних Націй (ООН)	 Європейський Союз (ЄС)	 Уряди приймаючих країн	 Уряд України
 Феміністська філантропія/ Феміністичні фонди	 Держави-донори	 Місцеві неурядові організації (місцеві НУО)	 МНУО (Міжнародні неурядові організації)

- У партнерстві та за вказівкою місцевих організацій із захисту прав жінок, організацій громадянського суспільства (ОГС), притулків для жертв насильства в сім'ї та організацій, створених в Словаччині, необхідно підтримувати їх у розробці творчих ініціатив, які вони вважають необхідними для запобігання ГЗН і реагування на нього. Надання їм можливості очолити зусилля, спрямовані на забезпечення того, що волонтер_ки, які беруть участь у заходах з реагування в Словаччині, були належним чином кваліфіковані, перевірені та підготовлені до

недопущення експлуатації вразливих жінок та дітей, які втекли до Словаччини в пошуках безпеки.

- **Спільно розробити й фінансувати мобільні заходи реагування на ГЗН, аби допомогти тим жінкам та дівчатам, з якими складніше утримувати зв'язок, в тому числі в незареєстрованих притулках та у більш віддалених сільських місцевостях.** Виявити та профінансувати місцеві організації із захисту прав жінок, які вже забезпечують мобільне реагування або мають можливості для цього. Завдяки мобільному наданню послуг щодо ГЗН можна вирішити масу складних проблем жінок та дівчат, а соціальні координаторки та громадські активіст_ки можуть надавати достовірну інформацію та контактні дані. Такі заходи реагування були ініційовані місцевими суб'єктами в сфері ГЗН, але на сьогодні вони не отримали фінансування.

- **Залучити ВПО до значущої та гідної роботи в сфері допомоги ВПО,⁷ де їхні мовні та інші навички можуть бути корисними в подоланні кризи ВПО.**

⁷ Міжнародна організація праці визначає поняття «гідна робота» як сукупність прагнень людей у їхньому трудовому житті. Це включає можливості для продуктивної роботи, яка дає достатній прибуток, безпеку на робочому місці та соціальний захист для родини, кращі перспективи для особистого розвитку та соціальної інтеграції, можливість вільно висловлювати своє невдоволення, організовуватись та брати участь в прийнятті рішень, які впливають на життя людини, рівність можливостей та рівність між жінками та чоловіками. <https://www.ilo.org/global/topics/decent-work/lang-en/index.htm>.

- **Залучити словацькі НУО, і особливо організації із захисту прав жінок, як рівноправних партнерів у заходах реагування на проблему ВПО і більш цілісно і творчо інтегрувати їх у відповідні заходи на основі їхніх умов.**

- ▶ Як мінімум, ініціювати експрес-консультацію з організаціями із захисту прав жінок і ОГС, аби прислухатися до їхніх пропозицій щодо альтернатив тому, як координується гуманітарна діяльність зараз.
- ▶ Запросити місцеві групи взяти на себе спільне керівництво координацією і виділити їм кошти для виконання цієї роботи.

-
- **Вжити належних дієвих заходів для запобігання та реагування на торгівлю людьми.** Підтримати існуючі заходи щодо боротьби з торгівлею людьми, розроблені місцевими організаціями із захисту прав жінок і організаціями, які борються з торгівлею людьми в країні та регіоні, і підтримати їхню роботу шляхом фінансування і технічної допомоги. Закликати країни, які є пунктами призначення в схемах з торгівлі людьми, зокрема Німеччину, Австрію, Швейцарію, Нідерланди, Бельгію та Велику Британію, до розробки систем ідентифікації жертв та надання комплексних послуг, спрямованих на запобігання подальшій сексуальній експлуатації жертв торгівлі людьми після їхнього прибуття в будь-яку іншу країну.

- Забезпечити залученість вимушено переміщених жінок та інших вразливих груп (включаючи жінок, які проживають у більш віддалених сільських місцевостях) до розробки та здійснення відповідних заходів з надання грошової допомоги.

- Розширити ПЗПСП для вимушено переміщених жінок і дівчат, а також налагодити їхній контакт з вже існуючими службами для боротьби з ГЗН. Підтримати місцеві організації із захисту прав жінок, які надають ці послуги, аби розширити масштаби їхньої діяльності настільки, наскільки цього вимагають реалії та потреби їхніх організацій, враховуючи обмежену ситуацію з правами жінок в Словаччині до війни.

- Зв'язатися і надати фінансову підтримку неформальній діаспорі та українським групам ВПО, які вже вживають заходів для задоволення потреб жінок, дівчат та вразливих груп. Ці групи можуть і вже розробляють рішення проблем, з якими вони стикаються у своїх громадах.

- Використовувати надійні соціальні мережі й неофіційні канали для спілкування з вимушено переміщеними жінками та дівчатами про ризики насильства, про те, куди звертатися, якщо їм потрібна допомога, які послуги їм доступні та як отримати доступ до цих послуг. Не створювати паралельні структури інформації, оскільки вони, швидше за все, не будуть повністю доступними та не користуватимуться довірою.

II. Огляд системи оцінювання

А. Партнерство заради підтримки організацій із захисту прав жінок

VOICE та HIAS⁸ мають спільну концепцію підтримки організацій із захисту прав жінок та жіночих груп у всьому регіоні, спрямовану на надання гуманітарної допомоги Україні.

Мета партнерства полягає в тому, щоб допомагати організаціям із захисту

⁸ HIAS — міжнародна єврейська гуманітарна організація, що надає життєво важливі послуги біженцям та особам, які шукають притулку, та вже понад 130 років допомагає вимушено переміщеним особам знайти дах над головою, безпеку та сприятливі можливості. Сьогодні HIAS працює у більш ніж 17 країнах і реагує на війну в Україні через свої основні програми в таких галузях, як економічна інтеграція, психічне здоров'я та психосоціальна підтримка, правовий захист, а також запобігання ґЗН та реагування на нього з акцентом на насильство щодо жінок та дівчат, а також осіб, що ідентифікують себе як ЛГБТК(ІА+).

прав жінок, місцевим організаціям громадянського суспільства (ОГС) та ініціативам сформувати чітку концепцію надання гуманітарної допомоги, яка визнає та враховує особливо критичний вплив гуманітарної кризи на жінок, дівчат та інші вразливі групи. Важливо, щоб гуманітарні дії — як у масштабах України, так і на регіональному рівні — ґрунтувалися на досягненнях українських та регіональних активісток із захисту прав жінок, а також очолюваних жінками груп та ОГС у сфері ґендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок.

Окрім надання прямої підтримки місцевим організаціям, HIAS та VOICE разом продовжуватимуть відстоювати необхідність підтримки організацій із захисту прав жінок за рахунок нецільових кризових фондів.

Про VOICE

VOICE вважає, що гуманітарний сектор має виконати свою обіцянку щодо захисту жінок та дівчат, і що самі жінки й дівчата мають очолити цю революцію. Наразі ми стикаємося з одним із найдавніших і найпоширеніших у світі видів порушень прав людини: насильством над жінками та дівчатами (ННЖД). Ми кидаємо виклик традиційним та неефективним методам боротьби з ННЖД у надзвичайних гуманітарних ситуаціях, застосовуючи перевірений ресурс, який критично мало використовується: лідерство самих жінок та дівчат.

Підхід VOICE, що ґрунтується на досвіді з захисту прав жінок, пропонує нові методи боротьби, необхідні для подолання насильства над жінками та дівчатами. Ми працюємо над тим, щоб створити світ, у якому дівчата й жінки будуть шанованими лідерками в питаннях розробки та впровадження рішень щодо викорінення насильства — як у своїх власних громадах, так і у владних інституціях. Кінцевою метою VOICE є збільшення прямого фінансування

місцевих жіночих організацій та їхніх рішень, спрямованих на подолання насильства. Ми допомагаємо задовольняти потреби організацій, очолюваних жінками та дівчатами, в дедалі більшій кількості країн, включаючи Афганістан, Бангладеш, Колумбію, Угорщину, Ірак, Молдову, М'янму, Пакистан, Польщу, Румунію, Словаччину, Південний Судан, Сирію, Україну, США, Венесуелу та Ємен.

В. Проведена робота

Підхід VOICE до цього оцінювання ґрунтується на передовій міжнародній практиці та зосереджений на підтримці організацій із захисту прав жінок, визначених через нашу мережу. Наша увага до організацій із захисту прав жінок обумовлена визнанням тим, що ці організації завжди першими реагують і реагуватимуть на кризові ситуації, а також мають найбільш інноваційні та своєчасні рішення щодо усунення ризиків, на які наражаються жінки та дівчата.

Експертна група VOICE перебувала 6 днів у Словаччині, де провела це експрес-оцінювання. В рамках оцінювання основну увагу було зосереджено на потребах жінок та дівчат, які постраждали від війни в Україні, а також на потребах організацій із захисту прав жінок, ОГС та груп з реагування на надзвичайну ситуацію.⁹

В процесі оцінювання були проведені наступні інтерв'ю з ключовими

⁹ Загальна система оцінювання була розроблена та реалізовувалася командою активісток та практиканток зі Східної Європи та України, які займаються питаннями ННЖД та захистом прав жінок, досвідченими технічними фахівчинями з ґендерно зумовленого насильства у надзвичайних ситуаціях (ГЗННС) (gender-based violence in emergencies, GBViE), фахівчинєю з медицини конфліктів/

інформаторками (IKI), фокус-групові дискусії (ФГД) та спостереження на місцях:¹⁰

- ▶ **16 IKI, серед яких:** 1 українська акушерка, яка проживає в Словаччині протягом 6 років і є волонтеркою; 4 ініціативи, очолювані україн_ками, в Братиславі і Кошице; 7 місцевих правозахисних, жіночих правозахисних й соціальних ініціатив та організацій; та 4 співробітниці агентства ООН (включаючи ВООЗ, УВКБ ООН з питань ГЗН, управління УВКБ ООН та інформацію і дані УВКБ ООН)
- ▶ **1 обговорення** у фокус-групі за участю 10 вимушено переселених українок поблизу Кошице та в Східній Словаччині
- ▶ **5 спостережень на місцях, а саме:** 1 тимчасовий притулок; 1 пункт розміщення біженок; і 3 пункти перетину кордону.

фельдшеркою, експерткою з охорони статевого і репродуктивного здоров'я (СРЗ) (sexual and reproductive health, SRH), фахівчинями та активістками ЛГБТК(IA+), фахівчиною зі стабілізації з урахуванням наявності психологічної травми, членами керівництва VOICE, у тому числі виконавчою директоркою та директоркою з питань реагування у надзвичайних ситуаціях. Ця динамічна група об'єднала міжнародний, регіональний і місцевий досвід і знання, знання мов та глибокі зв'язки з Україною та Східною Європою на основі багаторічної роботи VOICE у регіоні, а також специфічний і унікальний досвід експертної групи.

¹⁰ Питання стосувалися таких сфер дослідження: проблеми жінок і дівчат під час перетину кордону та під час поїздки; проблеми загальної безпеки в місцях поточного перебування; дискримінація, якої зазнали або свідками якої стали конкретні групи; ризики ГЗН щодо жінок і дівчат (в тому числі сексуальна експлуатація та насильство); наявність і доступність можливостей та послуг; грошова допомога, розподіл коштів, доступ до коштів та розміри наявних фінансових ресурсів; притулки та приватне житло і пов'язані з ними ризики й проблеми; юридична документація та доступ до юридичних послуг; доступ до медичних послуг, включаючи послуги з охорони сексуального та репродуктивного здоров'я, таких як клінічне ведення станів після зґвалтування, абортів, до- та післяпологової допомоги; доступ до хорошої та гідної роботи; відсутність мовного бар'єру в межах надання існуючих послуг.

Вся надана інформація вважається конфіденційною для забезпечення дотримання принципу «не нашкодь». На основі оцінювання команді вдалося створити чітку картину всеохопних ризиків ННЖД в ініціативах з надання кризової допомоги та того, як ці ризики пов'язані з доступом до основних послуг.

С. Обмеження

Через необхідність швидко зібрати дані в умовах складного та мінливого середовища, це було швидке оцінювання нагальних потреб, а не комплексне оцінювання ризиків і потреб. Обмеження були зумовлені браком часу та міркуваннями безпеки. Підхід базувався на дотриманні етичних норм, що іноді призводило до того, що інтерв'ю та обговорення не проводилися з етичних міркувань. У багатьох випадках рівень видимої травми був такий, що ставити різні питання щодо захисту було б неетично. Зрештою, в Словаччині було складно отримати необхідні дані, і хоча офіційні цифри та дані було співставлено з іншими даними, знайти послідовні та надійні джерела інформації було практично неможливо.

Під час інтерв'ю в п'яти прикордонних країнах (Угорщина, Польща, Румунія, Молдова та Словаччина) вимушено переміщені українські жінки часто не хотіли ділитися інформацією чи «скаржитися» і натомість висловлювали вдячність за надану підтримку. У зв'язку з цим виникають сумніви про те, чи повідомляли жінки про випадки та ризики насильства.

Карта України

III. Довідкова інформація про Словаччину

А. Надзвичайна гуманітарна ситуація в Словаччині

З початку війни в Україні до Словаччини в'їхало понад 421 662 вимушено переміщених осіб (ВПО) з України¹¹ — переважну більшість (89%) з яких складають жінки і діти, а також багато літніх людей та інших осіб з інвалідністю потребами.¹² Наразі в Словаччині зареєстровано 74 818¹³ осіб для отримання статусу тимчасового захисту (СТЗ), при цьому в день подається близько 300 заяв на отримання СТЗ. За оцінками, 257 000 людей вирушили в інші пункти призначення.¹⁴ Ми чули прямі повідомлення від людей, які пройшли весь шлях від Молдови через Румунію до Угорщини, а потім прибули до Словаччини, але кількість цих людей, ймовірно, не враховується в загальних оцінках. Схоже, що Словаччина певною мірою підготовлена до чергового напливу українських та біженок, оскільки приватні та державні установи організовують притулки для короткострокового перебування, які відповідають мінімальним стандартам їхньої місткості. На момент проведення цього дослідження притулки в Кошицькому регіоні були розраховані на сотні та

мешканок, і лише невелика частина з них ще перебували на місці.

Відповідні заходи протягом перших тижнів війни були в основному ініціативами, розпочатими неформальними колективами, самоорганізованими громадян_ками, українськими групами мігрант_ок і словацькими неурядовими організаціями (НУО), які надавали біженкам транспорт, продукти харчування, інформацію, послуги перекладу і приватне житло. 26 лютого місцеві НУО створили вебсайт для збору та обміну інформацією — в тому числі про ризики для жінок і дівчат — з українками, які в'їжджають до Словаччини.

«Ми хочемо надати підтримку і задовольнити потреби... досягти великих масштабів нелегко, цей процес повинен бути поступовим, щоб стати стійким»

— інтерв'ю з очільницею організації із захисту прав жінок

¹¹ УВКБ ООН. «Портал оперативних даних». Ситуація із біженцями з України, 15 травня 2022 року, <https://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine>.

¹² Оперативна інформація про ситуацію з біженцями в Україні. УВКБ ООН Словаччина, 4 травня 2022 року, <https://reliefweb.int/report/slovakia/unhcr-slovakia-ukraine-refugee-situation-operational-update-4-may-2022>.

¹³ ЮНІСЕФ ЕКАРО, Звіт про гуманітарну ситуацію (Реагування на потік біженців,) 11 травня 2022 року, <https://reliefweb.int/report/poland/unicef-ecaro-humanitarian-situation-report-refugee-response-4-11-may-2022>.

¹⁴ Хелен Уомак (Womack, Helen). «Хмара невизначеності починає розсіюватися для українських сестер, що біжать від війни». УВКБ ООН, 5 травня 2022 року. <https://www.unhcr.org/news/stories/2022/5/6273df2d4/cloud-uncertainty-starts-lift-ukrainian-sisters-fleeing-war.html>.

Однак в системі, як і раніше, існують серйозні прогалини. На момент підготовки цього звіту ще не було розроблено довгострокової стратегії врегулювання української кризи біженц_ів, хоча координація між урядом, організацією Об'єднаних Націй (ООН) і місцевими суб'єктами набирала обертів. Всі заходи реагування, яких було вжито дотепер, були прийняті шляхом неформальної координації без формальних процедур, письмових угод або чіткого розмежування зон відповідальності, особливо на пунктах перетину кордону. Провідні НУО висловили стурбованість з приводу відсутності планування на випадок непередбачених обставин і думки, висловленої урядом,

про те, що «криза вже позаду». На даний момент у вимушено переміщених жінок, дівчат та інших маргіналізованих груп недостатньо можливостей для повноцінної участі в плануванні, моніторингу або оцінці гуманітарних заходів, покликаних їм допомогти; однак громадянське суспільство у Словаччині демонструє неабияку активність.

Біженки, які планують залишитися в Словаччині на більш тривалий термін, як правило, їдуть до столиці Братислави в надії знайти роботу. Ті, хто живе в прикордонних регіонах, зазвичай очікують швидкого повернення додому в Україну. Багато ВПО розповідали, що слова_ки були дуже гостинні: «Вони добре до нас ставляться, я не можу скаржитися».

Через особливості трудової міграції з України до Словаччини до війни, в Словаччині вже існувала активна мережа української діаспори, яка часто служить для ВПО каналами доступу до інформації, житла, зайнятості та інших ресурсів. Як розповідали учасниці обговорення у фокус-групі, «тут, у Словаччині, багато послуг нам надаються безкоштовно, але ми покладаємося на наші особисті контакти».

У різних країнах та контекстах багато біженок повідомляли, що спирались на власні особисті контакти у пошуках допомоги, однак це може представляти окремі загрози щодо безпеки жінок і дівчат, оскільки не існує систематизованого способу звернутися за допомогою, отримати доступ до послуг для боротьби з ГЗН або отримати доступ до грошової допомоги, прихистку, медичних послуг і перевіреної інформації. Це робить жінок і дітей вразливими до експлуатації та жорстокого поводження.

«Для нас це був перший промінь світла, коли ми перетнули [словацький] кордон»

— учасниця обговорення у фокус-групах, українка

В. Уряд Словаччини

У 2000 році Словаччина приєдналася до Конвенції 1954 року про статус апатридів, висловивши певні застереження щодо статті 27 і Конвенції 1961 року про скорочення безгромадянства. Однак в країні відсутня процедура визначення безгромадянства.¹⁵ У 2014 році Уряд прийняв вичерпний програмний документ, відомий як «Політика інтеграції Словацької Республіки», в якому основна увага приділяється легальним мігрант_кам і особам, які користуються міжнародним захистом, з особливим акцентом на вразливі групи, включаючи дітей без супроводу батьків або опікун_ів.¹⁶ Міністерство праці, соціальних справ та сім'ї є головним координаційним органом, відповідальним за здійснення заходів, викладених у цьому програмному документі.

16 березня Уряд Словаччини прийняв Lex Ukrajina, комплексний пакет законів, спрямованих на полегшення інтеграції тих, хто тікає від російського вторгнення.

¹⁵ УВКБ ООН «Словаччина - Unhcr.org.», Інформаційний бюлетень Словаччини, вересень 2021 року, <https://www.unhcr.org/6172aeee0.pdf>.

¹⁶ Верховний комісар ООН у справах біженців (УВКБ ООН), подання УВКБ ООН по Словаччині: 32-а сесія УПО, грудень 2018 року <https://www.refworld.org/topic,50ffbce51b1,50ffbce51b4,5c52c5e97,0,,,SVK.html>.

Законодавчий пакет охоплює питання проживання та тимчасового захисту, доступу до ринку праці, освіти, транспорту, житла, соціального захисту та охорони здоров'я. Нове законодавство узгоджує тимчасовий захист у Словаччині з нещодавнім рішенням Європейського союзу (ЄС) про застосування Директиви про тимчасовий захист.¹⁷ Згідно з Директивою, тимчасовий захист надаватиметься на один рік у всіх 27 державах-членах ЄС (до березня 2023 року) з можливістю подальшого продовження на термін до одного року. Для новоприбулих з України цей тимчасовий захист може бути поширений також на осіб, що перебувають на утриманні сім'ї, а не тільки на нуклеарні сім'ї. Ті, хто тікає з України і не має українського громадянства, можуть отримати тимчасовий захист, якщо їм вже було надано притулок або міжнародний захист в Україні, або якщо в Україні їм було надано постійне місце проживання, і вони не можуть безпечно повернутися до країни свого походження. Станом на березень СТЗ можна було отримати на пунктах перетину кордону.

С. Попередня поширеність ГЗН в Словаччині та наявна правова база

Повний масштаб ґендерно зумовленого насильства (ГЗН) у Словаччині оцінити складно, оскільки немає оновлених даних. Жертви ГЗН часто не повідомляють про скоєне над ними насильство у всіх країнах, однак у Словаччині ситуація ускладнюється тим, що громадянки, як

правило, не довіряють поліції.¹⁸ Згідно з урядовим опитуванням 2008 року, кожна п'ята доросла жінка (21,2 % у віці 18–64 років), яка на момент опитування мала партнера, зазнавала домашнього насильства. Рівень насильства, вчиненого колишніми партнерами, був ще вищим, адже від нього постраждали 27,9% дорослих жінок.¹⁹ Опитування Європейського Союзу 2012 року показало ще вищий рівень насильства: 34% жінок у Словаччині піддавалися насильству у віці до 15 років²⁰ та 49% піддавалися сексуальним домаганням протягом свого життя.²¹ І навіть попри це, сексуальні домагання не є кримінальним злочином відповідно до словацького законодавства, а домашньому насильству не було надано прямого визначення.²²

Ще менше інформації відомо про випадки і форми ГЗН, від якого потерпають жінки та дівчата, що стали переміщеними особами в результаті війни в Україні. Як і в будь-якому іншому гуманітарному контексті «очікувати на свідчення від населення про справжні масштаби ГЗН чи пошук таких даних не має бути пріоритетом ... з міркувань безпеки та етики при зборі таких даних. Виходячи з цього, людям, залученим до подолання

¹⁷ https://ec.europa.eu/migrant-integration/news/eu-invokes-temporary-protection-directive-help-those-fleeing-ukraine_en.

¹⁸ «Боротьба з насильством щодо жінок: Словаччина». Європейський інститут ґендерної рівності, 28 лютого 2019 року, <https://eige.europa.eu/publications/combating-violence-against-women-slovakia>.

¹⁹ «Національний план дій щодо запобігання та викорінення насильства щодо жінок». 18 грудня 2013 року.

²⁰ «Дослідження рівня насильства щодо жінок в ЄС (2012)». Агентство Європейського Союзу з фундаментальних прав, 5 червня 2020 року, <https://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/data-and-maps/survey-data-explorer-violence-against-women-survey>.

²¹ «Дослідження рівня насильства щодо жінок в ЄС (2012)». Агентство Європейського Союзу з фундаментальних прав, 5 червня 2020 року, <https://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/data-and-maps/survey-data-explorer-violence-against-women-survey>. <https://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/data-and-maps/survey-data-explorer-violence-against-women-survey>.

²² «РЕСПУБЛІКА СЛОВАЧЧИНА». Центр розвитку, Соціальні установи та ґендерний показник.

гуманітарної кризи варто відштовхуватися від того, що ГЗН трапляється і загрожує постраждалому населенню; необхідно ставитися до цього виду насильства як до серйозної небезпечної для життя проблеми; і вживати заходів... незалежно від наявності або відсутності конкретних «доказів».²³ Словаччина — дуже патріархальна країна з сильними проросійськими настроями і політикою; країною циркулює багато російської пропаганди. Активістки із захисту прав жінок притримуються думки, що це робить Словаччину дуже сприйнятливою до подібної риторики і матиме негативний вплив на права жінок, особливо якщо це ВПО, які піддаються підвищеному ризику трудової експлуатації, торгівлі людьми та інших форм ГЗН.

Уряд Словаччини має різні зобов'язання щодо досягнення ґендерної рівності в межах своєї національної стратегії забезпечення ґендерної рівності та відповідного Плану дій щодо забезпечення ґендерної рівності. У цих зобов'язаннях особлива увага приділяється розв'язанню проблем жінок з маргіналізованих соціальних груп, таких як ромки і жінки з інвалідністю; збільшенню представництва жінок на керівних посадах; і продовженню викорінювання всіх форм насильства щодо жінок. У вересні 2014 року Міністерство праці, соціальних справ та сім'ї приступило до створення координаційного методичного центру (КМЦ) з питань ґендерного та домашнього насильства, метою якого є розробка, реалізація та координація всеосяжної національної

політики щодо запобігання насильству та його викорінювання.²⁴

Однак Словаччина в кращому випадку повільно виконує ці зобов'язання, а прогрес в сфері прав жінок в останні роки стрімко сповільнюється, створюючи дискримінаційний клімат, в якому жіночим організаціям значно важче задовольняти потреби словачок і вимушено переміщених жінок і дівчат. У 2013 році Референдум з питань сім'ї назвав права жінок загрозою традиційній родині. Незважаючи на те, що Словаччина підписала Конвенцію Ради Європи «Про запобігання насильству щодо жінок та домашньому насильству і боротьбу з цими явищами» («Стамбульська конвенція») ще 11 травня 2011 року,²⁵ вона та кдосі її і не ратифікувала частково тому, що словацькі реакціонери представили цей документ як частину змови Заходу з метою зруйнувати «традиційні цінності». Роками організації із захисту прав жінок намагалися стримати обмеження прав жінок (у тому числі 11 спроб заборонити аборти в парламенті Словаччини за останні 3 роки) ціною власного часу та організацій.

²³ Зона відповідальності — ґендерно зумовлене насильство, кластер глобального захисту Міжвідомчого постійного комітету. «Настанови з включення у гуманітарну діяльність інтервенцій, пов'язаних з ґендерним насильством». 2015 https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/documents/femm/dv/gbv_toolkit_book_01_20_2015_/gbv_toolkit_book_01_20_2015_en.pdf.

²⁴ «Координаційний методичний центр для запобігання насильству проти жінок та домашньому насильству і боротьби з цими явищами». Європейська мережа запобігання злочинності, 27 квітня 2022 року, https://eucpn.org/sites/default/files/document/files/sk_coordinating_methodical_centre_for_prevention_and_elimination_of_violence_against_women_and_domestic_violence.pdf

²⁵ «Графік підписання та ратифікації Договору 210». Портал Ради Європи, 14 травня 2022 року. <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=signatures-by-treaty&treatynum=210>. Доступ отримано 14 травня 2022 року.

«Це впливає на ситуацію [на те, як ми виконуємо нашу роботу], тому що ми виснажені. Дуже виснажливо утримувати фронт»

– інтерв'ю з лідеркою жіночої організації

D. Загальна система охорони здоров'я в Словаччині

Система охорони здоров'я в Словаччині пропонує загальнодоступні медичні послуги за допомогою приватної і державної систем, в яких в середньому на 1000 осіб припадає 3,4 лікарів.²⁶ Хоча Словаччина також стикається з серйозною нестачею медичного персоналу, це середнє число лікарів значно вище, ніж у деяких сусідніх країнах. Нещодавні інвестиції уряду та ЄС також покращили доступ до медичної допомоги та технічні можливості у багатьох медичних закладах.

Попри те, що система охорони здоров'я Словаччини прагне підтримувати ВПО, все ж існують прогалини в наданні медичної допомоги. Доступ до медичних ресурсів надається тільки тим ВПО, які шукають притулку у Словаччині, в той час, як особи, які прямують транзитом через Словаччину в інші пункти призначення в межах ЄС, повинні сплачувати повну вартість за надані їм медичні послуги. Нещодавно було

²⁶ Телвелл, К. (Thelwell, K) (12 вересня 2020 року). 5 фактів про охорону здоров'я в Словаччині – проєкт Боргена – глобальна бідність. Проєкт Боргена. Отримано 20 квітня 2022 року. <https://borgenproject.org/healthcare-in-slovakia/>.

вжито заходів, аби спростити отримання медичної допомоги для ВПО протягом перших тридцяти днів після в'їзду до країни для усунення прогалин в наданні послуг під час очікування на статус біженця.²⁷ Після реєстрації біженок у Словаччині вони повинні отримати один місяць безоплатного медичного обслуговування;²⁸ на момент проведення оцінювання не було прийнято рішення про те, чи буде цей період продовжено. Респондент_ки стверджують, що після місячного перебування доступ мігрант_ок до медичного обслуговування залежить від особистого рішення лікаря. Перелік медичних послуг, які мають бути безоплатними, залишається невизначеним. Медичні послуги та державна підтримка неоднаково доступні у різних регіонах навіть для громадян_ок. Перешкоди на шляху до отримання медичної допомоги у Словаччині, ймовірно, є такими ж, як і в інших державах, однак Словаччина дійсно пропонує більший спектр медичних послуг у порівнянні з іншими державними моделями охорони здоров'я, а ліки часто коштують дешевше, ніж в решті країн ЄС. ВПО з України в Словаччині з будь-якої причини можуть отримати безоплатну вакцинацію від COVID-19.

Великі медичні міжнародні НУО, такі як «Лікарі без кордонів», присутні у

²⁷ Словаччина приймає пакет законодавчих змін, спрямованих на полегшення інтеграції тих, хто тікає з України. Європейська веб-сторінка про інтеграцію. (17 березня 2022 року). Отримано 20 квітня 2022 року <https://ec.europa.eu/migrant-integration/news/slovakia-adopts-package-legislative-changes-facilitate-integration-those-fleeing-ukraine-en#:~:text=Refugees%20will%20be%20able%20to,entitled%20to%20free%20coronavirus%20vaccinations.>

²⁸ Словаччина приймає пакет законодавчих змін, спрямованих на полегшення інтеграції тих, хто тікає з України. Європейська веб-сторінка про інтеграцію. (17 березня 2022 року). Отримано 20 квітня 2022 року. <https://ec.europa.eu/migrant-integration/news/slovakia-adopts-package-legislative-changes-facilitate-integration-those-fleeing-ukraine-en#:~:text=Refugees%20will%20be%20able%20to,entitled%20to%20free%20coronavirus%20vaccinations.>

Словаччині і співпрацюють з Міністерством охорони здоров'я, хоча які саме послуги вони надають, залишається неясним.²⁹ Наявність медичних МНУО є обнадійливою, оскільки ці групи використовують моделі безпосереднього доступу, аби задовільнити потреби ВПО та забезпечити їхній доступ до профілактичного медичного обслуговування.

²⁹ Організація «Лікарі без кордонів» (MSF) підтримує гуманітарну допомогу українським біженцям на кордоні зі Словаччиною. Лікарі без кордонів – США. (14 березня 2022 року). Отримано 20 квітня 2022 року. www.doctorswithoutborders.org/latest/msf-supports-humanitarian-response-ukrainian-refugees-slovakian-border.

IV. Висновки

Найбільш часто згадувані проблеми з боку вимушено переміщених жінок включали доступ до безпечного і надійного житла, доступ до ринку праці для отримання гідної роботи (оскільки грошова допомога до них не доходить), а також дитячий садок і шкільну освіту для їхніх дітей. Команда також помітила кілька додаткових проблем та прогалин у захисті ВПО, які описано нижче.

Складність цих дій вимагає від міжнародної спільноти вийти за межі часто спрощеного гуманітарного дискурсу про ГЗН і почати по-іншому ставитись до влади, насильства, привілеїв чоловіків, створення протесного руху та зцілення. Як і в інших частинах звіту, розділ з висновками ґрунтується на інтерсекційному феміністському аналізі насильства, що лежить в корені пригнічення жінок, і розумінні того, як це насильство корелюється з расою, антисемітизмом, класом, сексуальною орієнтацією та ґендерною ідентичністю. Навряд чи можна заперечувати, що за три місяці від початку війни в Україні, коли допомогу отримали вже більш, ніж 2 мільйони людей, 90% з яких жінки та діти, уповноважені органи (в тому числі МНУО та ООН) не зуміли виконати власні глобальні зобов'язання щодо локалізації гуманітарної допомоги та численні зобов'язання перед жінками й дівчатами, зокрема щодо створення системних механізмів, які б дозволили залучати жінок до планування, дали б їм змогу очолювати процеси, пов'язані з наданням їм гуманітарної допомоги, та враховували б їхні думки щодо процесів на всіх етапах гуманітарних програм. Важливо, щоб міжнародна спільнота усвідомлювала, на які компроміси доведеться й надалі йти жінкам, обираючи між власною безпекою й добробутом та здатністю задовольнити свої базові потреби, якщо не будуть вжиті термінові заходи.

А. Потреби та ризики жіночих організацій, груп і колективів

Нещодавній рух проти прав жінок у Словаччині і локдаун COVID-19 додали справ багатьом організаціям по всій країні, особливо тим, що надають підтримку особам, які пережили домашнє насильство. Під час пандемії COVID-19 держава зробила обов'язковими такі соціальні служби, як центри кризового консультування для жертв насильства, а їх діяльність була визнана необхідною, що призвело до подальшого виснаження обмежених людських ресурсів. Тепер, через війну в Україні і наплив ВПО, Словаччина ввела надзвичайний стан, в результаті чого було дано розпорядження, щоб центри соціального обслуговування резервували 30% своїх приміщень для ВПО; однак ключові учасниці організацій із захисту прав жінок відзначили, що неясно, що це означає на практиці: «Нас «попросили» попрацювати з жертвами торгівлі людьми і жертвами зґвалтувань», — повідомила співробітниця однієї з жіночих організацій. Деякі організації із захисту прав жінок зазначили, що вони найбільше турбуються про своїх співробітниць — як з точки зору фізичної безпеки, коли вони працюють на кордоні, так і з точки зору психічного здоров'я через напружену роботу і різку зміну фокусу їхньої роботи з початку війни, закінчення якої очікувати поки зарано. Деякі організації із захисту прав жінок вирішили не реагувати на кризу біженців, посиляючись на такі причини, як наявне велике навантаження, відсутність організацій, що надають послуги громадам, які приймають біженок, відсутність україномовних співробітниць у командах і дефіцит кадрів загалом.

Групи діаспори і ВПО запросили фінансування для підтримки своїх спонтанних ініціатив і для того, щоб мати можливість офіційно оформити свою діяльність. Наприклад, в одній групі працює понад 40 волонтерок, жодній з яких не платять за їхню роботу. Деякі жінки працюють волонтерками в школах, щоб надавати підтримку українською мовою українським дітям, отже має бути спосіб компенсувати їм цю роботу. Одна жінка поділилась: «У мого сина аутизм, тому йому було дуже важко, він виглядає нормально, але йому важко навчатися в словацькій школі».

Звична несправедлива й ґендерно-зумовлена динаміка розгортається між суб'єктами, що надають професійну гуманітарну допомогу, місцевими постачальниками послуг і постраждалим населенням. Окрім участі в цьому дослідженні, вимушено переміщені жінки, дівчата та інші маргіналізовані групи в Словаччині мають недостатньо можливостей для повноцінної участі у гуманітарному реагуванні, яке має задовольняти їхні інтереси. За словами представниць організацій, залучених до

гуманітарної діяльності на кордоні, реакція міжнародних гуманітарних організацій була в значній мірі запізнілою і не відповідала наявним потребам. Протягом перших тижнів, коли кількість біженок була найбільш критичною, не було жодної МНУО, що запобігає торгівлі людьми або реагує на невідкладні потреби. Коли МНУО, нарешті, прибули, досвід місцевих НУО не був позитивним:

«Ми зіткнулися з критичним ставленням до семінарів [нашої місцевої НУО] з боку МНУО, які приходять зі своїми ідеальними рішеннями, які неможливо втілити в реальній ситуації в цій країні. [Замість цього] нам потрібно, щоб міжнародна спільнота спонукала наш уряд надати доступ до цих послуг»

— інтерв'ю з місцевою НУО

Більшість опитаних місцевих організацій повідомили, що зв'язок з міжнародними організаціями, як правило, носить «односторонній» характер. «[Вони] ініціюють багато зустрічей, просять нас надати багато інформації і не повертаються з необхідною нам підтримкою», — сказала представниця однієї з місцевих НУО, додавши, що участь у цих зустрічах забирає у них багато часу.

В. Торгівля людьми та інші ризики ГЗН

Особливу занепокоєність викликає торгівля людьми на кордоні. Більшість волонтерок і співробітниць, що працюють на пункті перетину кордону, повідомили,

що їм відомо про випадки торгівлі людьми, і, за словами однієї з волонтерок, торгівля людьми «відбувається часто». Як повідомляється, наразі влада не перевіряє посвідчення особи на кордоні, оскільки словацьке законодавство вимагає, щоб поліція заповнювала документи для кожної перевірки, а це створило б велике навантаження. Наразі існує неформальна система, в межах якої волонтер_ки з мінімальною підготовкою перевіряють мобільні телефони жінок і дівчат, коли вони перетинають кордон, в пошуках ризиків торгівлі людьми; однак це є не обов'язковою функцією, а результатом інновацій місцевих організацій. В цілому, узгоджений підхід до боротьби з торгівлею людьми відсутній.

«Ми з першого дня війни кричимо, що нам потрібно захистити жінок і дівчат, і ніхто нас не слухає»

— представниця місцевої НУО

Багато волонтерок спрямовують зусилля на захист жінок та дівчат, і більшість організацій, які ведуть боротьбу з торгівлею людьми, не спеціалізуються на цій діяльності та/або очолюються волонтерками. Ці організації розробили ініціативи, ґрунтуючись на здоровому глузді, і реагують на те, що вважають очевидними ризиками торгівлі людьми, не маючи такої компетенції або не уклавши відповідних офіційних письмових угод з органами влади.

Компанії, що шукають жінок-донорок яйцеклітин, робили запити на розміщення своєї реклами в одній з груп у Facebook, де ВПО з України знаходили необхідну інформацію і шукали доступ до ресурсів. Хоча це не нове явище і доволі поширене в

Словаччині, адміністратор групи зазначив, що це був проблемний запит, адже існує занепокоєння, що така практика може бути експлуаторською.

Ризики торгівлі людьми, насильства та трудової експлуатації існують не лише на кордоні, а і у притулках та тимчасових житлах для біжен_ок (див. нижче). Відомо також про випадки сексуальної експлуатації та аб'юзу(СЕА) з боку волонтерів і гуманітарних організацій. В цілому, жінкам і дівчатам не вистачає інформації про те, які ресурси, послуги та допомога доступні їм на законних підставах, а також бракує безпечних просторів, де вони могли б повідомляти про випадки або ризики/загрози насильства. Без безпечних просторів, де можна було б повідомляти про такі випадки, та за відсутності офіційних механізмів підтримки для жінок і дівчат ризик багатьох форм ГЗН і надалі буде високим.

У наступних трьох розділах висвітлюються додаткові ключові сфери, які можуть значно підвищити вразливість жінок до насильства.

С. Ризики, пов'язані з притулками та безпечним житлом

У Словаччині не вистачає індивідуальних варіантів житла для ВПО, а наявні приміщення можуть представляти ризики для безпеки. Заходи щодо забезпечення притулків для ВПО являють собою поєднання державних притулків; приватних притулків (наприклад, притулок від американської фірми, що надає людям житло в навчальному центрі в Кошице); і приватних осіб, які приймають українські сім'ї або розміщують їх в порожніх квартирах. Вебсайт pomocpreukrajinu.sk був розроблений владою для надання допомоги ВПО в пошуку доступного житла.

Тимчасовий притулок, який відвідали в Гуменне, був добре організований, розрахований на 300 осіб, де у штаті працюють пожежниця та пожежники. Другий об'єкт в цьому районі, розрахований на 200–500 ліжок, підтримується урядами інших європейських країн. Опитані волонтерки відзначили, що умови в деяких пунктах перетину кордону і в 72-годинних транзитних притулках були не дуже хорошими, посилаючись на відсутність інфраструктури, приватності та ресурсів для задоволення інших основних потреб. Серед біжен_ок були сумніви, чи варто отримувати підтримку на кордоні, і було відзначено, що прийом був трохи приголомшливим для тих, хто прибуває: «Всі дуже хотіли допомогти». Також було відзначено, що більшість «прогресивних» ВПО намагалися знайти можливість перебратися до столиці Братислава, однак житловий фонд у місті переповнений, і отримати житло на довгостроковий термін проблематично. Люди з меншими ресурсами зупиняються у місцевих господарів у невеликих містах ближче до кордону з Україною.

Уряд заохочує словацьких громадян_ок розміщувати біженок; як тільки буде укладено офіційний контракт, господарям або орендодавцям, які вирішили зареєструватися, може бути виплачено відшкодування. Однак багато хто з цих господарів надають перевагу отримувати приватну оплату або ж продовжувати прихищати біжен_ок без реєстрації та оплати. Серед респондент_ок-ВПО, особливо жінок і дівчат, існує обґрунтований страх перед відвідуванням приватних будинків, де вони можуть зіткнутися з примусом, аб'юзом, насильством та ризиком торгівлі людьми; багато жінок відчували тривогу і відмовлялися залишатися з людьми з міркувань безпеки. Зловмисники залучаються до кожної гуманітарної кризи, і організація «VOICE» має свідчення, що деякі

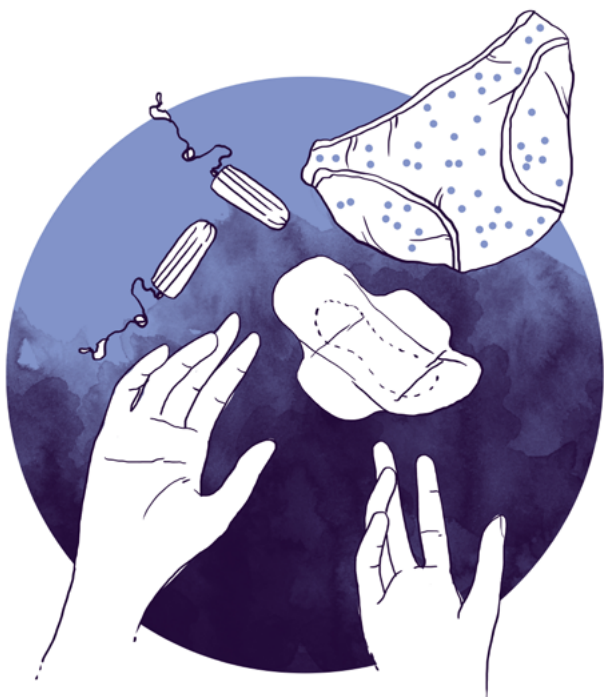
«господарі» в сусідніх з Україною країнах мають гідкі мотиви, як почуті у плітках, що ширяться у колах ВПО та волонтерок, так і отримані безпосередньо від людей, що зіштовхувались з цим. Навіть ті організації, що діють з найкращих міркувань і надають притулок, не мають базової підготовки щодо ґендерних або гуманітарних принципів та стандартів надання притулку, і немає ніяких кодексів поведінки або механізмів підзвітності. З групових обговорень та інтерв'ю група, що проводила оцінювання, дізналася, що з жінками та дівчатами не консультувалися при обговоренні питань надання житла в надзвичайних ситуаціях.

Одна вимушена переселенка розповіла, що вона відмовилася від житла і замість цього залишається в транзитному пункті через страх, що їй доведеться платити, і вона не в змозі сплатити те, що від неї зажадають натомість: «Я не можу гарантувати, що це людина, якій можна довіряти, і я боюся того, що він попросить мене зробити». Інша біженка ділиться: *«Вони [вимушено переміщені українські жінки та їхні діти] не будуть зґвалтовані, а заходити в замкнену квартиру з людьми, яких вони не знають, це великий ризик, на який вони не готові піти»*. Було відзначено, що навіть коли переселен_ки таки йдуть жити в приватні оселі, стосунки з господарями часто є дуже нестабільними, і багато жінок покладаються на усні угоди і довіру: *«Нас можуть вигнати завтра»*.

Більш неофіційні групи підбирали для ВПО з України приватні приміщення; це почалося дуже органічно, а потім певна група жінок з діаспори почала формалізувати цей процес і забезпечувати певний захист. Ці групи забезпечували біжен_ок транспортом та доступом до робочих місць, задовільняли їхні основні потреби. Вони розповіли, що намагалися координувати свої дії, але «це було важко і хаотично. Під час наших

зустрічей з людьми, що в минулому як ВПО з України стали частиною української діаспори в Словаччині, вони розповіли: «Ми теж приїхали як біженці, тепер ми волонтери і хотіли допомогти — тепер допомагаємо задовольнити усі потреби (біжен_ок)». Було зазначено, що між цими групами існує глибока довіра і сильні і органічні мережі підтримки. Цей прояв підтримки був масовим і необхідним, але він піддавався критиці з боку більш офіційних організацій:

«Нам сказали [офіційні організації в Братиславі], що [те, як ми підбираємо сім'ям житло] неправильно, і що ми робимо це у хибний спосіб, але вони не надають ніяких альтернатив»
— інтерв'ю з групою, очолюваною волонтерками

Хоча існують деякі обмежені варіанти короткострокового житла, для ВПО, ймовірно, буде потрібно надійне житло на довготривалий час. Ринок житла не може

задовольнити зростаючий попит без заходів щодо збільшення пропозиції та контролю за орендною платою як для переміщених осіб, так і для громад, що їх приймають.

D. Відсутність грошової допомоги, засобів до існування та доступу до гідної роботи

ВПО з України стикаються з численними перешкодами на шляху до ринку праці в Словаччині. По-перше, їм часто необхідно отримати ліцензію на роботу за своєю спеціальністю (в залежності від сфери роботи), що є довгим процесом без будь-яких офіційних процедур для ВПО. Законодавство створює перешкоди тим, хто міг би виконувати професійну роботу в добре оплачуваних секторах, адже віддає перевагу громадянам Словаччини або ЄС. Ці фактори обмежують українських жінок вузьким колом низькооплачуваних і менш захищених робочих місць, про які в декількох випадках прямо повідомлялося як про експлуаторські. Це також змушує ВПО погоджуватися на неофіційну роботу без контракту або соціальних гарантій. Відсутність дошкільних закладів була проблемою в Словаччині і до напливу вимушених мігрант_ок і наразі ця проблема лише посилюється, створюючи ще одну перешкоду для працевлаштування переміщених жінок і безпеки їхніх дітей.

Про експлуаторські умови праці було повідомлено під час багатьох інтерв'ю і обговорень у фокус-групах: інформаторки сказали, що замість обіцяних умов праці роботодавці в кінцевому підсумку дали їм менше грошей, менш бажану роботу і більш тривалий робочий день, ніж було погоджено. Ця проблема посилюється тим фактом, що

лише деякі біженки говорять словацькою мовою і не можуть легко відстоювати свої права. Одній вимушено переміщеній жінці сказали, що вона буде працювати на кухні, але потім, приїхавши, вона виявила, що буде працювати прибиральницею. Інші говорили про те, що жінкам доводиться працювати по 12 годин на день без вихідних. Хоча ці приклади стосуються тіньового ринку праці, стало також відомо про випадки великих компаній з чіткими контрактами, де робота як і у випадку нелегального працевлаштування межує з експлуатацією. Наразі в Словаччині, як правило, відсутні інформаційні та юридичні консультації для біженок з питань працевлаштування, і необхідно, щоб профспілки брали участь в розробці заходів спільно з ВПО і громадами, що приймають їх.

«Є проблеми з безпекою, тому що ви не знаєте, на кого будете працювати або як себе поводити. Іноді умови виявляються зовсім не такими, які вони обіцяють»

– вимушено переміщена жінка

Доступ до школи для дітей віком до 16 років можливий, якщо їхні батьки попросять про тимчасовий притулок або статус біженців для своїх дітей. Наразі 9700 українських дітей пішли в школу в Словаччині, що створює проблеми з точки зору можливостей освітньої інфраструктури, а також через мовний бар'єр.³⁰ Жінки не можуть працювати, якщо їхні діти не мають

доступу до шкільної освіти або можливості відвідувати дитячий садок, що створює для них ще більше навантаження під час спроб забезпечити свої сім'ї.

У Словаччині зареєстрованим біженкам, які отримали статус тимчасового захисту, надається грошова допомога в розмірі 160 євро на місяць. Як тільки вони починають працювати, державна політика вимагає, щоб ВПО відмовилися від доступу до грошової і ваучерної допомоги (ГВД). Значна частина фінансової та іншої матеріальної підтримки надавалася і продовжує надаватися приватними особами.

На момент написання цього звіту була створена робоча група з грошових коштів МНУО/ООН/уряду Словаччини; її умови узгоджуються між цими впливовими організаціями. Грошова і ваучерна допомога буде одним з основних засобів захисту та надання послуг у контексті Словаччини, але, наскільки нам відомо, жінки та дівчата не були залучені до обговорення, тому залишається незрозумілим, якою мірою були враховані та залучені гарантії безпеки, а також, хто отримав грошову допомогу, а хто залишився в стороні.

В цілому, виникають сумніви щодо того, чи зможуть більшість ВПО отримати гідну, безпечну і добре оплачувану роботу в Словаччині. Це підкреслює, наскільки важливо забезпечувати ВПО постійною фінансовою допомогою та розробити довгострокову стратегію із залучення їх до значущої і гідної роботи. Надання комплексної та доступної грошової допомоги може запобігти деяким з найбільших та прихованих проблем безпеки, з якими стикається більшість жінок — залучення до експлуататорських робіт, до секс-роботи, використання в якості об'єкта торгівлі людьми або СЕА.

³⁰ ЮНІСЕФ ECARO, Звіт про гуманітарну ситуацію (Реагування на потік біженців), 11 травня 2022 р., ст.3, <https://reliefweb.int/report/poland/unicef-ecaro-humanitarian-situation-report-refugee-response-4-11-may-2022>.

Е. Відсутність доступу до достовірної інформації

Багато ВПО не розуміють своїх законних прав; деякі повідомили про побоювання з приводу того, чи зможуть вони повернутися додому в Україну, якщо подадуть запит про надання притулку, або переїхати в інші країни, якщо зареєструються для надання СТЗ. У той час як ВПО можуть в'їжджати в Словаччину і залишатися там протягом 90 днів без реєстрації для надання СТЗ, офіційні процедури реєстрації або невідомі, або важкодоступні. Ця прогалина у знаннях та інформації дуже ускладнює доступ жінок до послуг та пільг, які повинні їм надаватися, що призводить до серйозних проблем для їхньої безпеки. Було навіть відзначено, що уряд Словаччини поширив листівки з невірною інформацією про СТЗ і можливості повернення ВПО додому в Україну, створюючи додаткову плутанину і ризики для жінок і дівчат.

Гарячі лінії та інформаційні центри, які надають інформацію про статус тимчасового захисту, притулок і юридичну допомогу уже функціонують у Братиславі (на головному залізничному вокзалі і в мерії), і найближчим часом з'являться в Кошице. Основні проблеми, з якими стикаються ці гарячі лінії, включають зміни в правових положеннях, швидкі зміни в міграції, високий попит на юридичні консультації та обмежене число і фахівчинь. Багато питань, що надходять на ці гарячі лінії, стосуються доступу до медичного обслуговування, несупроводжуваних неповнолітніх, трудових прав і умов праці, а також побоювань з приводу того, що СТЗ або статус притулку можуть означати для можливого повернення мігрантів.

Існують також серйозні невирішені питання у випадках з неповнолітніми без

супроводу батьків чи опікунів, пов'язані з законною опікою та тим, як приймаються рішення, виходячи з інтересів дитини. Було відзначено, що багато сімей всередині України, які не можуть залишити літніх, хворих батьків або ж батьків з інвалідністю, відправляють своїх неповнолітніх дітей через кордон у пошуках безпеки — без чіткого розуміння того, що це означатиме для дітей, які перетинають кордон без супроводу. В першу чергу занепокоєння викликають ризики торгівлі людьми, особливо для дівчат-підлітків без супроводу батьків чи опікунів.

Г. Послуги в сфері репродуктивного здоров'я та ГЗН

У Словаччині послуги з боротьби та попередження ГЗН обмежені, і особливо для вимушених переселен_ок. Опитані організації із захисту прав жінок розповіли, що кризових центрів щодо боротьби зі зґвалтуваннями для жертв сексуального насильства, а також реальної

інфраструктури для клінічного лікування зґвалтованих (КЛЗ), немає. У деяких східних районах країни є тільки один кризовий центр для постраждалих від насильства, що охоплює дуже велику зону обслуговування. Враховуючи той факт, що ці організації мають і крім цього неабияке навантаження, а фінансування їхньої діяльності було скорочено у 2013 році, обслуговувати також і українських біжен_ок стало б неймовірно важкою задачею.

Українські жінки повідомили, що якби вони зіткнулися з насильством, сексуальним чи іншим, вони не знали б, кому зателефонувати. Вони зазначили, що поліція не говорить українською мовою і що це не те місце, куди вони могли б звернутися за своєю негайною безпекою або постійною підтримкою. Крім того, існує закон про обов'язкове подання звітності, в якому основна увага приділяється судово-медичній експертизі, і тому жінки звертаються до консультаційних центрів після зґвалтування, щоб уникнути обов'язкового подання звітності. Організації із захисту прав жінок усвідомлюють, що існує необхідність в безпечних просторах для жінок і дівчат, які говорять українською та російською мовами, і багато організацій із захисту прав жінок готові надати цю підтримку; однак їм не вистачає фінансування і підтримки, які їм знадобляться для реалізації таких заходів. Деякі організації із захисту прав жінок повідомили, що основними перешкодами для надання цих послуг були не кошти, а скоріше людські ресурси, мова і здатність розширювати свою діяльність у несприятливому для прав жінок середовищі та за умов перевантаження роботою цих організацій, що не справляються навіть з тим, аби задовільнити потреби хоча б словацьких громадян.

Послуги з охорони репродуктивного здоров'я в Словаччині доступні, проте у цій

сфері присутня дискримінація та отримати доступ до неї може бути непросто.³¹ І хоча було передбачено, що медична допомога вагітним жінкам має надаватися безкоштовно, транспортні послуги та послуги перекладу не є безкоштовними, а мовні бар'єри становлять для ВПО серйозну проблему. Вагітні жінки, які живуть у сільських районах півдня, мають більш обмежений доступ до лікарень та лікарів, тому ВПО покладаються на своїх господарів або волонтерок, які доставляють їх до лікар_ів та до лікарні для огляду та пологів. Якість медичної допомоги також знаходиться під питанням: наприклад, деякі лікарі регулярно тиснуть на животи вагітних жінок під час пологів, що є забороненою халатною практикою і формою насильства щодо жінок, але, мабуть, все ще поширеною в Словаччині. Було відзначено, що, хоча у великих містах є доступні послуги, «невеликі міста страждають [від нестачі послуг]».

У той час як аборт на вимогу є законним до дванадцятого тижня вагітності, а потім за медичними показаннями, наразі легально доступний тільки хірургічний аборт. Вважається, що медикаментозні аборти є поширеним явищем з використанням ліків, що поставляються з сусідніх країн.³² Жінки та дівчата мають пройти суворий юридичний і бюрократичний процес, якщо вони хочуть зробити аборт, і численні гінекологи_ні, установи й навіть цілі лікарні можуть відмовити в проведенні абортів з

³¹ Шупінова М. (Šupínová M), Сонколева Г. (Sonkolyová G), Клемент С. (Klement C) Репродуктивне здоров'я жінок-ромів у Словаччині. Центральноевропейський журнал громадської охорони здоров'я. 28 червня 2020 р.(2):143-148. Цифровий ідентифікатор об'єкту: 10.21101/cejph.a5817. Ідентифікатор PubMed: 32592560.

³² О. Петрухова (жовтень 2020 року). Доступ до послуг з переривання вагітності для жінок в ЄС – Європа. Комітет Європейського Парламенту з питань прав жінок та ґендерної рівності. Отримано 20 квітня 2022 р. з [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2020/659922/IPOL_IDA\(2020\)659922_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2020/659922/IPOL_IDA(2020)659922_EN.pdf).

етичних міркувань. Неясно, чи буде аборт, викликаний сексуальним насильством, включений в програму екстреного медичного страхування; в Словаччині навіть діє заборона на страхування, що забезпечує контрацепцію/протизаплідні процедури чи препарати. Як результат негативних тенденцій зі скорочення прав жінок у Словаччині, Національна рада розглядає три законпроекти, що мають на меті заборонити аборти для негромадян_ок Словаччини, що має очевидні негативні наслідки для ВПО, які потребують доступу до цієї надважливої послуги. Ці перешкоди часто роблять аборти недоступними, особливо для студент_ок, ромок,³³ тих, кому загрожує бідність і соціальна ізоляція, а тепер і для вимушених переселен_ок.

Г. Психічне здоров'я та психосоціальна підтримка

Для словацьких жінок існують центри кризового консультування, але, схоже, ці послуги не повною мірою поширюються на ВПО. У відвіданих пунктах перетину кордону є кілька можливостей отримати психологічну та психосоціальну підтримку (ПЗПСП), варіанти звернутися по психологічну допомогу з'являються також і у великих містах; однак цими послугами користується не так багато людей, і представниці служб відзначили, що вони ніколи раніше не працювали в такому середовищі і відчували себе трохи не в своїй тарілці, надаючи необхідну допомогу психологічно травмованим людям. Було

³³ Доступ до послуг з переривання вагітності для жінок у ЄС. Департамент політики з прав громадян та конституційних питань Генерального директорату з внутрішньої політики. PE 659.922– жовтень 2020 року [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2020/659922/IPOL_IDA\(2020\)659922_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2020/659922/IPOL_IDA(2020)659922_EN.pdf).

також створено кілька телефонів довіри для ПЗПСП, але група, що проводила оцінювання, не змогла до кінця оцінити масштаби їхнього використання. Представниці служб відзначили, що інформація «розрізнена і часто надається низовими організаціями».

Находилися запити на конкретні послуги ПЗПСП для літніх україн_ок, які нещодавно стали переміщеними особами, а також для матерів з маленькими дітьми віком до трьох років. Літні люди, які були вимушено переміщені, часто знаходяться в ізоляції, не спілкуються з іншими і не можуть дивитися новини українською мовою. Волонтерки та новоприбулі українки запропонували роздавати їм українські газети, продемонструвавши своє глибоке розуміння проблем цих вразливих груп і рішень, які могли б їх підтримати. Якби їм була надана фінансова підтримка, вони могли б негайно розробити рішення проблем, з якими стикаються у своїх громадах.

Н. Подвійна дискримінація певних верств населення

Ром_ки, ЛГБТКІА+, небілі люди та інші маргіналізовані особи, які вже стикаються з дискримінацією у своєму регіоні, ймовірно, найбільше постраждають від поточної кризи.

Невідома кількість ЛГБТКІА+ людей нещодавно покинули Україну, зіткнувшись зі стигматизацією, переслідуваннями і жорстокими нападами – повсякденними ризиками для сексуальних і ґендерних меншин, які часто посилюються в ході конфлікту. Навіть коли вони добираються до Словаччини, то повідомляють, що стикаються з дискримінацією, фізичним насильством або затриманням з боку влади.

Було досягнуто певного успіху в суспільному визнанні ЛГБТКІА+ людей в Словаччині; проте ще в 2020 році тільки 31% словаків та словачок вважали, що ЛГБТКІА+ повинні мати такі самі права, що і гетеросексуали, що є найжчим показником серед усіх країн ЄС.³⁴ ВПО, які належать до ЛГБТКІА+, звернулися з конкретними запитами про надання безпечних просторів, юридичної допомоги та комплексу інших послуг.

Громадяни третіх країн, які в'їжджали до Словаччини,³⁵ скоріш за все, стикалися з

дискримінацією, їх ізолювали і відправляли в спеціальні державні установи, а НУО докладали всіх зусиль, щоб зв'язати їх з відповідними посольствами і центрами юридичної підтримки. Громадян_ки Росії та Білорусі, які прибули з України, стикаються з особливими проблемами, оскільки вони не можуть отримати доступ до оформлення СТЗ і, як інші неукраїнські біженці, можуть легально перебувати в Словаччині тільки протягом 90 днів. Багато хто не бажає подавати заяву про надання статусу біженця, ймовірно, для того, щоб мати можливість згодом повернутися до України.

³⁴ «Звіт ЄКРН по Словацькій Республіці (шостий цикл моніторингу)». Європейська комісія проти расизму та нетерпимості, 8 грудня 2020 року. <https://rm.coe.int/ecri-6th-report-on-the-slovak-republic/1680a0a088>.

³⁵ Станом на 25 квітня 2022 року 7% прибулих до Словаччини були громадянами третіх країн (ГТК). Більш детальну інформацію див. за посиланням: <https://reliefweb.int/report/slovakia/ukraine-response-2022-displacement-analysis-third-country-nationals-slovakia-data>.

V. Рекомендації та шляхи подальшого розвитку

Ці регіональні рекомендації є основоположними для ООН, донорів держав-членів, Європейського Союзу, феміністичних благодійних організацій/феміністичних фондів, урядів країн, що приймають переселенок та переселенців, МНУО та місцевих НУО. Вони доповнюють рекомендації для конкретних країн, які викладені в цьому звіті.

КЛЮЧОВІ РЕЦИПІЄНТИ			
Агентства Організації Об'єднаних Націй (ООН)	Європейський Союз (ЄС)	Уряди приймаючих країн	Уряд України
Феміністська філантропія/Феміністичні фонди	Держави-донори	Місцеві неурядові організації (місцеві НУО)	МНУО (Міжнародні неурядові організації)

1. Забезпечити ґендерно-чутливі заходи гуманітарної допомоги, що підтримують жіночі рухи в регіоні

Програми для внутрішньо переміщених осіб в Україні й вимушено переміщених осіб в усіх сусідніх країнах мають бути реалізовані з урахуванням здобутків у сфері розширення прав та можливостей жінок та дівчат, що були досягнуті за попередні десятиліття, аби забезпечити рішучу відповідь на неминучу патріархальну реакцію. Задля успішної реалізації принципу надання ґендерно-чутливої гуманітарної допомоги слід забезпечити підтримку мереж, систем солідарності та колективної взаємодопомоги організацій, очолюваних жінками та дівчатами, а також інших феміністичних та ґендерно-чутливих правозахисних груп, що надають фахові послуги.

Рекомендації:

- **Випрацьовувати програми фондів з урахуванням особливих потреб жінок і дітей, які вимушено покидають Україну, а також громад, які їх приймають, у сусідніх з Україною державах та інших країнах.** Пріоритетне фінансування має бути спрямоване на запобігання та оперативне реагування на торгівлю людьми та ГЗН, а також надання доступу до медичної допомоги, догляду за дітьми, грошової та ваучерної допомоги (ГВД) та освіти. Фінансування має бути достатньо гнучким, щоби підтримувати основну діяльність жіночих правозахисних організацій і забезпечити їх стабільне функціонування як під час поточної кризи, так і після неї.

- **Розробити програми, що унеможливають неоплачувану або малооплачувану роботу жінок і дівчат.** У більшості країн соціальні очікування від жінок передбачають піклування про інших людей вдома, у родині та громаді. Дії в рамках кризової програми мають бути зосереджені на тому, щоби зняти тягар неоплачуваної роботи з догляду за іншими особами з жінок та дівчат і докласти всіх зусиль для того, щоб унеможливити їхню експлуатацію в майбутньому. Це має стати ключовим принципом усіх програм, а всі донори мають це усвідомити.

- **Підтримувати пріоритети місцевих/ національних феміністичних організацій,** від правових реформ і політичної участі до інтеграції ґендерної проблематики у державну політику з метою припинення ННЖД, розширення економічних можливостей тощо. Із системної точки зору проаналізувати

найкращі варіанти підтримки місцевих активісток та активістів та політичних програм жіночих і феміністичних організацій, а також організацій ЛГБТКІА+.

- **Зрозуміти зв'язок між кризовою допомогою та роботою з розвитку руху за права жінок.** Донори, які фінансують рухи (а не надання кризової допомоги), мають розуміти: діяльність організацій, що опікуються наданням кризової допомоги, нерозривно пов'язана з їхньою роботою з розвитку руху. І навпаки, донори, які фінансують надання кризової допомоги, а не роботу з захисту прав жінок, мають усвідомлювати, що відокремлення фінансування від цієї реальності призведе до серйозного погіршення результатів наданої допомоги. Необхідно підтримувати програми локалізації та дотримуватись їх із глибоким розумінням взаємозалежності між гуманітарними потребами й потребами з розвитку³⁶ та їх важливого значення для досягнення спільних цілей — полегшення страждань потерпілих

³⁶ Створення взаємозалежності між гуманітарними потребами та потребами з розвитку — це концепція посилення співпраці між організаціями, які займаються короткостроковою гуманітарною допомогою та довгостроковим міжнародним розвитком, що стимулюється з 2016 року. Strand, Arne. "Humanitarian-development Nexus". *Humanitarianism* (Стренд, Арне. «Взаємозалежність між гуманітарними потребами та потребами з розвитку. Філантропізм»). Лейден, Нідерланди: Brill, 2020. https://doi.org/10.1163/9789004431140_049; and Stamnes, Eli. "Rethinking the Humanitarian-Development Nexus" (Стемнес, Елай. «Нове осмислення взаємозалежності між гуманітарними потребами та потребами з розвитку»). *Норвезький інститут міжнародних відносин*, том 24, 2016, <https://ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/resources/docs/NUPI-Rethinking%20the%20Humanitarian-Development.pdf>.

від кризи людей та задоволення їхніх гуманітарних потреб, з одночасним зміцненням наявних систем і структур у довгостроковій перспективі.

2. Виконати зобов'язання щодо локалізації, передавши повноваження організаціям, очолюваним жінками

Локалізація офіційно стала частиною програми основних гуманітарних реформ після того, як її включили до Великої угоди 2016 року — важливої угоди щодо реформування, укладеної між суб'єктами гуманітарної діяльності. Програма локалізації зосереджена на розширенні доступу місцевих суб'єктів до міжнародного гуманітарного фінансування, партнерства, координаційних просторів і розбудови потенціалу.³⁷ Локалізація є одним із ключових кроків до захисту прав жінок і дівчат у надзвичайних ситуаціях, оскільки реагування місцевих жінок часто більш доречно та ефективно.

³⁷ Robillard, Sabina, et al. *Localization: A «Landscape» Report* (Робільярд, Сабіна та ін. «Локалізація: оглядовий звіт»). Публікація Міжнародного центру Файнштейна, Університет Тафтса, грудень 2021 року. <https://fic.tufts.edu/publication-item/localization-a-landscape-report/>.

Рекомендації: етичне партнерство

- **Співпрацювати з місцевими організаціями та жіночими правозахисними організаціями як із рівноправними партнерами для покращення захисту ВПО.** Необхідно сприяти значущій участі жінок і дівчат, у тому числі з маргіналізованих груп, у всіх процесах прийняття рішень, зокрема в плануванні, координації, реалізації та моніторингу гуманітарної діяльності.

- **Від самого початку залучати жіночі правозахисні організації та інші місцеві ініціативи до (пере)проектування координаційних структур.** Структури мають доповнювати зусилля, що докладаються на місцевому рівні, а

не створювати паралельні процеси, спрямовані на збереження влади в руках агентств ООН і МНУО.

- **Уникати ставлення до жіночих груп як до однорідних**, усвідомлювати їхню інтерсекційну різноманітність, зумовлену віком, релігією, етнічною приналежністю, сексуальною орієнтацією, інвалідністю тощо.

- **Визнати очолювані жінками організації та активісток лідерками та творчинями змін на всіх платформах прийняття рішень**, залучивши їх до розробки системи кластерів, Плану допомоги біженкам і біженцям УВКБ ООН та всіх координаційних структур. Агентства ООН та МНУО повинні вжити заходів для працевлаштування співробітниць, які розуміють, як залучати очолювані жінками організації в позитивний і продуктивний спосіб.

- **Забезпечити доступ до технологій та усунути інші перешкоди для участі жіночих правозахисних організацій.**

[Посібник з оцінки партнерства VOICE і ЮНІСЕФ \(ПОП\)](#) пропонує інтерсекційний та феміністичний підхід до розвитку партнерства з залученням як ресурсів великих фінансових установ, так і реального досвіду та спеціалізованих знань очолюваних жінками організацій. Розроблений у рамках консультацій із жінками-лідерками в Афганістані, Бангладеші, Кенії, Ліберії, Шрі-Ланці та Південному Судані, цей посібник окреслює новий формат партнерства, зосереджений на ролі груп і організацій, яких нерідко маргіналізують за довільними критеріями.

- **Найняти двомовних координаторок і координаторів для підсилення локальних координаційних структур.** Це не лише покращує локалізацію, але і є важливим для державних та приватних притулків, оскільки допомагає забезпечити якісне надання послуг із медичної та психосоціальної допомоги. Координаторки можуть виступати в ролі посередниць та посередників між міжнародними та місцевими організаціями.

- **Підтримувати та просувати безпечні простори (віртуальні або реальні) для співробітниць та співробітників, волонтерок та волонтерів з очолюваних жінками та дівчатами організацій, щоби вони мали можливість зустрічатися, обмінюватися досвідом та підтримувати одна одну.** Забезпечити їхню зосередженість на піклуванні про співробітниць і співробітників, волонтерок і волонтерів, а не на діяльності, та зробити ці заходи регулярними та пріоритетними.

Рекомендації: фінансування

- **Збільшувати стабільне та передбачуване фінансування програм з протидії ГЗН та підтримувати їх розвиток і доступність для вимушено переміщених жінок і дівчат.** Це допоможе суб'єктам громадянського суспільства ефективніше реагувати на всі форми ГЗН, зокрема сексуальне насильство, насильство з боку інтимного партнера, торгівлю людьми та СЕА.

- **Забезпечити гнучке та багаторічне фінансування без обмежень у використанні для місцевих організацій, очолюваних жінками, зокрема жіночих правозахисних організацій, феміністичних організацій та тих, хто допомагає потерпілим від кризи в Україні. Забезпечити локалізацію для зміцнення та підтримки стабільного функціонування організацій.** Слід обирати надійні організації, які визначатимуть, куди саме витрачати фінансування з урахуванням мінливих потреб. Як і МНУО та агентства ООН, які віддають перевагу нецільовому фінансуванню основної діяльності, жіночі правозахисні організації та мережі теж потребують доступу до гнучкого фінансування. Фінансування та ресурси мають бути від самого початку зарезервовані для жіночих правозахисних організацій та використані для підтримки роботи цих організацій, особливо в той час, коли рухи за права жінок у регіоні стикаються з масштабними загрозами. Слід залучити кошти для відшкодування витрат жіночих правозахисних організацій, яких вони зазнали від початку кризи, дозволивши їм за потреби звітувати про витрати заднім числом.

-
- **Надавати фінансування як зареєстрованим організаціям, так і незареєстрованим групам, які надають критично важливу та невідкладну першочергову допомогу.** Підтримка стабільної гуманітарної діяльності місцевими ініціативами має безпосередній вплив на якість та масштаби кризової допомоги ВПО.

- **Спростити доступ для жіночих правозахисних організацій до фінансування, зменшивши бюрократичне та адміністративне навантаження.** Зменшити кількість необхідних документів та зробити інформацію щодо механізмів фінансування доступною відповідними мовами на додаток до англійської, щоби володіння англійською не було обов'язковою умовою (наприклад, у Польщі, що активно надає кризову допомогу, інформація щодо механізмів фінансування має бути доступною польською та українською мовами). Встановити визначення та критерії для відстеження виконання означених зобов'язань.³⁸

³⁸ *Feminist Humanitarian System Building Block I: Advancing Gender-Transformative Localization* («Створення феміністичної гуманітарної системи, блок I: розвиток ґендерно-трансформаційної локалізації»). Women Deliver, 2018, https://womendeliver.org/wp-content/uploads/2019/09/WD_Humanitarian-Paper-WEB.pdf.

- **Запропонувати жіночим правозахисним організаціям окреслити сферу їхньої роботи та утриматися від «НУО-нізації»³⁹ місцевих груп, яка може призвести до провалу основних завдань.** Дізнатися в жіночих правозахисних організацій, що їм потрібно та яку роль вони хотіли б відігравати як партнери в скоординованому наданні допомоги. Пропрацювати з ними, щоб усунути небажані ризики, які можуть виникнути через їхню участь.

³⁹ «НУО-нізація» означає професіоналізацію, бюрократизацію та інституалізацію громадських рухів, за якої вони набувають ознак неурядових організацій (НУО), що часто призводить до деполітизації їх соціальних рухів.

- **Скликати поточних і потенційних грантоотримувачок для обговорення механізмів, за допомогою яких донори (МНУО, міжнародні організації, урядові/донорські та благодійні організації) можуть забезпечити стабільне фінансування ініціатив, очолюваних жінками та інших феміністичних груп та організацій.** Такі скликання мають бути необтяжливими для грантоотримувачок та використовувати узгоджені з ними підходи. Серед інших тем, має обговорюватися питання про те, яким чином донори можуть забезпечити рівні можливості в цій сфері.

- **Відкрити доступ до резервних фондів, що дозволить жіночим правозахисним організаціям перерозподіляти допомогу на користь найбільш вразливих жінок.**

3. Усунути прогалини в захисті жінок і дітей

Враховуючи безпрецедентний рівень фінансування, який було витрачено на цю допомогу, а також високий рівень гуманітарного доступу до сусідніх країн, надзвичайно важливо, щоб основні заходи із захисту життя, детально описані нижче, були пріоритетними й посилювалися.

Рекомендації:

- **Усі партнери ініціативи «Заклик до дій для захисту від ґендерно зумовленого насильства в умовах надзвичайних ситуацій»⁴⁰ Call to Action on Protection from Gender-Based Violence in Emergencies, CTA) — особливо країни-донори/члени**

⁴⁰ Call to Action — це багатостороння ініціатива, спеціально спрямована на стимулювання змін та підвищення відповідальності гуманітарної системи за належне реагування на ґЗН в умовах надзвичайних ситуацій.

та міжнародні організації,— мають і надалі посилювати донорську відповідальність за дотримання дорожньої карти,⁴¹ що сприятиме підвищенню прозорості даних щодо обсягів інвестування в боротьбу з ГЗН або, принаймні, зусиль, докладених кожною урядовою/донорською організацією до спрямування інвестицій саме на заходи з допомоги потерпілим від ГЗН та запобігання ГЗН.

⁴¹ Дорожня карта — це керівні рамки ініціативи Call to Action, що визначають спільні цілі, орієнтири та структуру управління, щоб гарантувати, що обіцянки втілюються в конкретні та цілеспрямовані заходи на місцях. www.calltoactiongbv.com/what-we-do.

- **Розробити механізми моніторингу програми з урахуванням точки зору та внесків ВПО, щоби забезпечити підзвітність перед потерпілими групами населення (ППГН), зобов'язання перед якими підтримали всі координаційні системи (кластери/робочі групи), МНУО та агенції ООН. На етапі підготовки забезпечити наступне: участь жінок і дівчат в обговоренні показників і цілей; розробку механізмів, що створять для жінок і дівчат безпечні умови надання зворотного зв'язку; використання та розповсюдження результатів. Серед іншого, анонімний зворотний зв'язок є ключовим компонентом запобігання СЕА. Зворотний зв'язок можна отримати шляхом встановлення скриньок для скарг, розповсюдження форм зворотного зв'язку, створення спеціального веб-сайту або безкоштовної телефонної лінії для дзвінків чи надсилання SMS або в інший спосіб.⁴² Комунікація між**

⁴² Абзац вилучено з: МПК, *With us & for us: Working with and for Young People in Humanitarian and Protracted Crises* («З нами і для нас: робота з залученням та в інтересах молодих людей в умовах гуманітарної та

потерпілими має здійснюватися через канали та ЗМІ, яким вони віддають перевагу та довіряють. Організувати спільну розробку програми та постійний моніторинг, щоби забезпечити адаптацію надаваної допомоги до мінливих потреб у сфері захисту.

тривалої кризи»), ЮНІСЕФ та Норвезька рада у справах біженців (NRC) щодо Угоди в інтересах молодих людей у гуманітарній діяльності 2020 року.

- **Застосовувати ґендерний аналіз владних відносин до всіх заходів, щоб урахувати конкретні ризики та вразливість жінок і дівчат у контексті надання допомоги.** Розробити заходи й політики з урахуванням більшої незахищеності жінок і дівчат перед СЕА, торгівлею людьми та іншими проблемами у сфері захисту. Забезпечити врахування всіх конкретних ризиків, з якими стикаються жінки та дівчата, що зазнають подвійної дискримінації — такі як жінки та дівчата з інвалідністю, представниці спільноти ЛГБТКІА+ та ромки — та захист від цих ризиків.

- **Вжити заходів із метою врегулювання неофіційних перевезень у регіоні, щоб обмежити ризики СЕА та торгівлі людьми.**

- **Підтримати урядові зусилля, направлені на збір та відповідальне поширення демографічних даних ВПО з розбивкою за віком, ґендером, походженням та іншими факторами для посилення зусиль із захисту від сексуальної експлуатації та насильства, торгівлі людьми, а також для допомоги в інтеграції. Тиснути на уряди в питаннях**

збору та поширення даних щодо переміщення ВПО та надання їм допомоги.

- **Розширити реалізацію та дотримання наявної Рамкової програми гуманітарної групи щодо захисту від сексуальної експлуатації та аб'юзу (ЗСЕА).** Підтримувати міжвідомчий механізм подання скарг у громадах та розповсюджувати серед громад, що приймають переселенок та переселенців, та серед ВПО інформацію про те, що таке ЗСЕА, які вони мають права та можливості щодо отримання доступу до механізму подання скарг. Усі суб'єкти надання гуманітарної допомоги, включно зі співробітниками та волонтерами, мають усвідомлювати свої обов'язки та зобов'язання, пов'язані зі ЗСЕА, зокрема повідомляти про випадки ЗСЕА та дотримуватися кодексу поведінки. МНУО, місцеві НУО та жіночі організації мають бути задіяні в процесі моніторингу ризиків ЗСЕА, при цьому особливу увагу слід приділяти жінкам та дівчатам.

* з особливим
фокусом на УВКБ ООН

- **Інституціалізувати використання Керівних принципів для інтеграції допомоги жертвам ГЗН у гуманітарну діяльність, Міжвідомчих мінімальних стандартів запобігання ґендерно зумовленому насильству та реагування на нього в умовах надзвичайних ситуацій та Кишенькового посібника міжвідомчого постійного комітету з ґендерної рівності щодо надання гуманітарної допомоги для надання відповідної інформації.**

- **Уряди країн, що приймають переселенок та переселенців, слід зобов'язати справедливо ставитися до громадян та громадянок третіх країн, небілих людей, ромок та ромів та спільноти ЛГБТКІА+ та не допускати їхньої дискримінації, зокрема щодо доступу до безпечного житла, забезпечення належних умов, а також щодо отримання захисту та допомоги з інтеграції в разі неможливості повернутися до рідної країни.**

4. Покращити доступ до послуг першочергової необхідності

Оскільки відсутність доступу до послуг першочергової необхідності й життєво необхідних послуг безпосередньо збільшує ризики безпеки, усі суб'єкти повинні вжити заходів, щоби задовольнити потреби вимушено переміщених осіб у прийомі та інтеграції, зокрема потреби в медичній допомозі, психосоціальній підтримці, безпечному житлі, грошовій і ваучерній допомозі, підтримці засобів до існування та освіті. Як зазначалося вище, для надання ефективної допомоги слід залучати місцеві ОГС, особливо жіночі правозахисні організації, шляхом інвестування в їхню здатність до масштабування наявних послуг.

Рекомендації: загальні

- **Уряди всіх сусідніх країн мають розробити довгострокові стратегії реагування на українську кризу з урахуванням ґендерної проблематики за участю жіночих правозахисних організацій, феміністичних груп, місцевих НУО, МНУО та ЄС. Розуміючи обмежену спроможність урядів різних країн реагувати належним чином, міжнародне співтовариство має допомогти заповнити прогалини у сфері життєво важливих послуг, у тому числі перелічених нижче.**

- **Систематизувати перекладацькі послуги в сусідніх країнах.** За свідченнями, відсутність перекладачів є перешкодою для отримання всіх категорій послуг. Перекладачів та перекладачок можна знайти в усіх сусідніх країнах, а також серед українського населення, таким чином надавши їм роботу, якої вони дуже потребують.

- **Сусіднім країнам варто розглянути можливість створення гуманітарних центрів, де певні служби та послуги можуть бути суміщені, що зменшить кількість перешкод для переселенок у доступі до цих послуг, особливо у сфері безпеки, охорони здоров'я та психічної та психосоціальної підтримки (ПЗПСП).**

- **Усунути юридичні обмеження, які позбавляють тих, хто в'їхав у сусідні країни до 24 лютого 2022 року (як україн_ок, так і громадян_ок третіх країн), права на отримання статусу тимчасового захисту.**

- **Підвищувати обізнаність журналіст_ок, організацій із питань документування прав людини та державних установ щодо принципів та підходів, орієнтованих на потерпілих, щоби запобігти ненавмисній шкоді.** Це має включати інформування про важливість вживання всіх можливих заходів для захисту потерпілих, які наважуються оприлюднити свою історію, а також правильної пріоритетності підтримки та догляду, що надаються потерпілим від сексуального насильства в зоні конфлікту (CRSV) та інших форм ґЗН. Усі суб'єкти повинні бути очолювані людьми, які мають досвід допомоги

жертвам ГЗН в умовах надзвичайних ситуацій, включно із сексуальним насильством у зоні конфлікту.

Рекомендації: медична допомога, послуги з питань репродуктивного здоров'я та протидії ГЗН

- ▶ **Забезпечити надання медичної допомоги та послуг із репродуктивного здоров'я на доступній, безкоштовній та комплексній основі.**
- ▶ **Сприяти залученню багатонаціональних медичних НУО та місцевих волонтерських служб із метою створення прямих шляхів отримання первинної медичної допомоги пацієнт_ками з числа ВПО.** В ідеалі пункти надання медичних послуг можна розмістити в пунктах прийому та в притулках для ВПО, а в невеликих притулках та житлових комплексах розгорнути мобільні клініки. Це також дозволить зменшити площі, використовувані для розгортання пунктів надання невідкладної допомоги, та знизити потреби в невідкладній допомозі.
- ▶ **Відстоювати та покращувати послуги з охорони репродуктивного здоров'я шляхом використання зарезервованих фондів,** з урахуванням основних і життєво важливих функцій для жінок і дівчат. Розвивати потенціал послуг із репродуктивного здоров'я, щоб перейти до надання послуг із допомоги у випадках ГЗН, орієнтованих на потерпілих, а також забезпечити жінок і дівчат засобами менструальної гігієни.
- ▶ **Запропонувати додаткову підготовку й навчання з клінічного лікування зґвалтованих (CMR) для постачальників медичних послуг, представниць і представників довідкових служб та волонтерок і волонтерів, які працюють із жертвами сексуального насильства.** Надати інформацію щодо різниці між збором доказів судово-медичної експертизи у випадку зґвалтування (тобто «біологічні докази статевого акту») та наданням медичної та психосоціальної допомоги в рамках клінічного лікування зґвалтованих.
- ▶ **Надати роботу вимушено переміщеним українським медичним працівницям та працівникам.** Розробити механізм підтвердження українських ліцензій та акредитацій медичного та психіатричного персоналу, освітян та інших фахівців і фахівчинь, яких не вистачає. Міністерствам охорони здоров'я слід запровадити механізм надання директивних дозволів для іноземних постачальників та медичних МНУО, щоб розширити рівний доступ до ліків. Міністерствам охорони здоров'я слід запровадити механізм надання директивних дозволів для іноземних постачальників та медичних МНУО, щоб розширити рівний доступ до ліків.

- ▶ **Забезпечити вільний доступ до тестування та вакцинації від інфекційних захворювань (зокрема COVID-19 і туберкульозу) у притулках і громадських місцях.**
 - ▶ **Організувати безкоштовне надання послуг стоматологічними клініками.**
 - ▶ **Вивчити моделі послуг з індивідуальної підтримки та мобільних послуг для охоплення тих, хто вимушено обмежені рамками свого місця проживання**
-

Рекомендації: психічне здоров'я та психосоціальна підтримка

- ▶ **Продовжувати надавати вичерпну інформацію щодо ризиків торгівлі людьми, доступу до основних послуг, процесів реєстрації, юридичних прав та іншу важливу інформацію шляхом розповсюдження листівок, за допомогою інформаційних плакатів і урядових веб-сайтів.**
 - ▶ **Проводити постійне інтерактивне навчання фахівчинь та фахівців із психічного здоров'я, а також волонтерок і волонтерів щодо розпізнавання факторів ризику торгівлі людьми, а також щодо механізмів безпечного втручання та звітування.**
 - ▶ **Створити безпечні простори для жінок, особливо тих, що проживають у приватних помешканнях, щоби вони могли збиратися разом задля створення здорових соціальних зв'язків та отримання підтримки, а також задля обміну вичерпною інформацією щодо ризиків та захисту.**
 - ▶ **Забезпечити технічні можливості для надання психологічної допомоги потерпілим від травм/кризи, у тому числі спеціалізоване швидке навчання з посттравматичного/кризового втручання.**
-

Рекомендації: продукти харчування, притулок, прийнятні умови проживання

- ▶ **Розробити терміновий план щодо подолання продовольчої небезпеки для ВПО в регіоні. Співпрацювати з жіночими організаціями над покращенням недосконалих механізмів подолання та зменшення ризиків насильства над жінками і дівчатами, обумовлених їхньою підвищеною вразливістю через неспроможність задовольнити свої базові потреби.**

- ▶ **Розробляти та підтримувати стратегії довгострокового проживання в усіх сусідніх країнах.** Урядові центри прийому переселенок та переселенців повинні надавати більш довгострокове житло та облаштовувати його відповідно до міжнародних стандартів щодо притулків.
- ▶ **Закликати всіх керівників та керівниць притулків, —незалежно від того, де вони приймають ВПО (у приватному будинку, на місцевому підприємстві, у готелі чи в іншому місці), —дотримуватися цих [рекомендацій](#),**⁴³ щодо зони відповідальності за запобігання ГЗН, які відповідають міжнародним стандартам і враховують ризики ГЗН та ризики у сфері захисту для жінок і дівчат, а також інших маргіналізованих груп. У цих рекомендаціях ідеться про причини та шляхи інформування щодо динаміки влади, надання базової емоційної підтримки та залучення служб підтримки.
- ▶ **Гарантувати безпечність притулків шляхом проведення реєстрації мешканців та обмеження доступу відвідувачів.**
- ▶ **Забезпечити базове навчання волонтерок та волонтерів у притулках щодо зменшення ризиків ГЗН та ЗСЕА.**
- ▶ **Забезпечити належну відстань між ліжками (відповідно до стандартів SPHERE), кількість місць для миття рук і доступне тестування на COVID-19.**
- ▶ **Проводити регулярні інформаційні сесії для всіх мешканок щодо планів, програм притулку та місць, куди можна звертатися зі скаргами та за підтримкою.**
- ▶ **Забезпечити доступ до консультацій із питань працевлаштування та інформації про ринок праці.** Розробити програми для набуття ВПО нових професійних навичок, необхідних на ринку праці.

⁴³ Michelis, Ilaria. *Supporting Women and Girls Fleeing Ukraine: Guidance and Tips for Private Accommodation Hosts* (Мікеліс, Іларія. «Підтримка жінок і дівчат, які вимушено залишають Україну: Рекомендації та поради для господарів приватних притулків»). Служба підтримки щодо зони відповідальності за запобігання ГЗН, 13 квітня 2022 року, https://www.sddirect.org.uk/media/2485/gbv-aor-helpdesk_guidance-and-tips-for-private-accommodation-hosts-20042022.pdf.

Рекомендації: грошова та ваучерна допомога

- ▶ **Переконались, що уся грошова допомога узгоджувалася з цільовою робочою групою Cash For Protection в Україні та сусідніх країнах,**⁴⁴ розподілялася справедливо, без дискримінації щодо будь-яких груп ВПО, за допомогою простих і зручних процедур.

⁴⁴ Контактна інформація та аналіз ситуації доступні [за посиланням](#).

- **Поєднувати ГВД із наданням інших послуг (наприклад, у сфері охорони здоров'я або захисту).** Як показала практика, це є ефективнішим за окремі заходи.
- **Використовувати передовий досвід щодо зменшення ризиків ГЗН під час розробки програм із надання грошової допомоги.** Агенції повинні оцінити та знизити ризики надання грошової допомоги, використовуючи розроблений партнерством Cash Learning [Інструментарій перевірки якості програми](#).⁴⁵
- **Інформувати жінок про механізми отримання доступу до ГВД.** Декому може бути важко діставатися пунктів видачі допомоги без супроводу, зокрема літнім людям, людям з інвалідністю та тим, хто за ними доглядає.
- **Розробити механізм надання грошової та ваучерної допомоги, який задовольнить потреби всіх членів та членкинь домогосподарства, включаючи дітей і літніх людей.**

⁴⁵ «Інструментарій перевірки якості програми». Мережа CALP, <https://www.calpnetwork.org/resources/programme-quality-toolbox/>. Переглянуто 17 травня 2022 року.

Рекомендації: засоби до існування

- **Усунути будь-які юридичні перешкоди на шляху до отримання права на роботу для ВПО.**
- **Покращувати та посилювати засоби контролю за умовами роботи для ВПО відповідно до трудового законодавства країни перебування, щоби зменшити ризики сексуальної та трудової експлуатації.**
- **Продовжувати зусилля щодо релокації та створення нових українських підприємств у сусідніх країнах із метою створення робочих місць для ВПО і представниць та представників громад, які їх приймають.**

Рекомендації: доступ до інформації

- ▶ **Пересвідчитися, що інформаційні платформи для біженок і біженців містять детальну інформацію про те, як отримати доступ до послуг**, зокрема місцезнаходження, номери телефонів і відповідні платформи в соціальних мережах. Пересвідчитися, що постачальникам послуг добре відомо, яким чином ВПО можуть отримати доступ до перевірених послуг, щоби полегшити обмін інформацією з біженками і біженцями.
 - ▶ **Розробити локалізовані інформаційні платформи, які підтримуватимуть обмін інформацією з конкретними регіонами**, особливо там, де за допомогу біженкам і біженцям відповідають місцеві органи влади.
 - ▶ **На всіх платформах надати інформацію про механізми подання скарг і претензій, гарячі лінії та пункти допомоги на випадок виникнення надзвичайних ситуацій, включно із СЕА, для біженок і біженців.**
 - ▶ **Перевірити інформацію, розміщену в притулках або інших місцях, до яких мають доступ ВПО, і видалити неперевірену інформацію, яка може збільшити ризик торгівлі людьми та експлуатації.**
-

Рекомендації: освіта

- ▶ **Інтегрувати всіх вимушено переміщених дітей у систему освіти країни перебування, щоби забезпечити продовження ними навчання в акредитованих закладах.** Міністерства освіти мають співпрацювати з місцевими та міжнародними НУО, щоби задовольнити особливі потреби вимушено переміщених дітей, пов'язаних з мовним бар'єром, посттравматичною реабілітацією, залученням батьків/опікун_ок, а також підтримати цих дітей у надолуженні або підготовці до навчальної програми. Якщо дитина потребує онлайн-навчання або віддає їй перевагу, необхідно забезпечити доступ до відповідних технологій.
- ▶ **Координувати надання освітньої допомоги з відповідним освітнім кластером.**⁴⁶

⁴⁶ Контактна інформація та аналіз ситуації доступні за посиланням: <https://www.educationcluster.net/Ukraine>.

VI. Додатки

